

**T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SPOR YÖNETİCİLİĞİ ANABİLİM DALI**

**ALTYAPILARDA FUTBOL EĞİTİMİ GÖRMEKTE OLAN
SPORCULARIN AHLAKİ KARAR ALMA TUTUMLARINDA
EBEVEYN FAKTÖRÜNÜN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Mustafa Tolga BAYRAKTAR

Danışman
Prof. Dr. Soner ÇANKAYA

SAMSUN
2022

**T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SPOR YÖNETİCİLİĞİ ANABİLİM DALI**

**ALTYAPILARDA FUTBOL EĞİTİMİ GÖRMEKTE OLAN
SPORCULARIN AHLAKİ KARAR ALMA TUTUMLARINDA
EBEVEYN FAKTÖRÜNÜN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Mustafa Tolga BAYRAKTAR

Danışman
Prof. Dr. Soner ÇANKAYA

SAMSUN
2022

TEZ KABUL VE ONAYI

Mustafa Tolga BAYRAKTAR tarafından, **Prof. Dr. Soner ÇANKAYA** danışmanlığında hazırlanan “**Altyapılarda Futbol Eğitimi Görmekte Olan Sporcuların Ahlaki Karar Alma Tutumlarında Ebeveyn Faktörünün İncelenmesi**” başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından 04.04.2022 tarihinde yapılan sınav sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

	Unvanı Adı Soyadı Üniversitesi Ana Bilim/Ana Sanat Dalı	İmza	Sonuç
Başkan (Danışman)	Prof. Dr. Soner ÇANKAYA Ondokuz Mayıs Üniversitesi Spor Yöneticiliği Ana Bilim Dalı		☒ Kabul ☐ Ret
Üye	Doç. Dr. Yaşar BARUT Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı		☒ Kabul ☐ Ret
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Seda SABAH Amasya Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Ana Bilim Dalı		☒ Kabul ☐ Ret

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen ve yukarıda adları yazılı jüri üyeleri tarafından uygun görülmüştür.

ONAY
... / ... / ...
Prof. Dr. Ali BOLAT
Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Hazırladığım Yüksek Lisans tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin Kaynaklar'da gösterilenlerden oluştuğunu, her unsurun enstitü yazım kılavuzuna uygun yazıldığını ve TÜBİTAK Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Yönetmeliği'nin 3. bölüm 9. maddesinde belirtilen durumlara aykırı davranılmadığını taahhüt ve beyan ederim.

Etik Kurul Gerekli mi?

Evet ☒ (Gerekli ise ekler kısmına ekleyiniz)

Hayır ☐

İmza

13 / 01 / 2022

Mustafa Tolga BAYRAKTAR

TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI

Tez Başlığı: Altyapılarda Futbol Eğitimi Görmekte Olan Sporcuların Ahlaki Karar Alma Tutumlarında Ebeveyn Faktörünün İncelenmesi

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışması için şahsım tarafından 13. 01. 2022 tarihinde intihal tespit programından alınmış olan özgünlük raporu sonucunda;

Benzerlik oranı : % 9

Tek kaynak oranı : % 1 çıkmıştır.

İmza

13 / 01 / 2022

Prof. Dr. Soner ÇANKAYA

ÖZET

ALTYAPILARDA FUTBOL EĞİTİMİ GÖRMEKTE OLAN SPORCULARIN AHLAKİ KARAR ALMA TUTUMLARINDA EBEVEYN FAKTÖRÜNÜN İNCELENMESİ

Mustafa Tolga BAYRAKTAR

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı

Yüksek Lisans, Nisan/2022

Danışman: Prof. Dr. Soner ÇANKAYA

Bu araştırma ile birlikte altyapılarda futbol eğitimi görmekte olan 14-19 yaş arası sporcuların demografik özelliklerinin tespit edilerek, sporcuların ahlaki karar alma tutumları ve algıladıkları anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini, Yılport Samsunspor A.Ş. ve Atakum Belediyespor kulüplerinin U-19, U-17, U-16 ve U-14 takımlarında forma giyen 255 sporcu oluşturmaktadır. Araştırmada, katılımcı sporcuların demografik bilgilerini elde etmek amacıyla “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Sporcuların ahlaki karar alma tutumlarını belirlemek amacıyla “Altyapı Sporcularında Ahlaki Karar Alma Tutumları Ölçeği”, sporcuların algıladıkları anne-baba tutumlarını belirlemek amacıyla ise “Anne-Baba Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmada katılımcı sporcuların kardeş sayısı, anne-baba eğitim durumu, ekonomik düzey, yaptığı spor yılı, şu anki kulüpteki spor yılı, anne-baba müsabaka izleme düzeyi, anne-baba sporu destekleme düzeyi gibi demografik özelliklerinde ahlaki karar alma tutumları ve algılanan ebeveyn tutumları arasında ayrı veya bir arada olmak üzere anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Üniversite mezunu babaların sporcuların algıladığı anne-baba tutumlarında her tutum grubunda daha keskin çizgilerle tutumlarını belirledikleri gözlemlenmiştir ($p>0,05$). Ahlaki karar alma tutumları incelendiğinde ise babanın eğitim durumuna göre hileyi benimsemenin (0,018) ve adilce kazanmayı korumanın (0,003) anlamlı derecede farklı olduğu tespit edilmiştir. Ebeveyn eğitim durumlarına anne tarafından bakıldığında ise üniversite mezunu annelerin, lise, ortaokul ve ilkokul mezunlarına göre demokratik alt boyutta daha yüksek puana sahip olduğu görülmektedir ($p>0,001$). Kulüplerinde 9 yıl ve üzeri yıldır bulunmakta olan sporcular “Adilce Kazanmayı Korumak” alt boyutunda daha az yıldır kulüpte bulunan sporculara göre öne çıkmaktadırlar ($p=0,007$). Demokratik tutum algılanan sporcuların anne-babalarının müsabaka veya antrenmanlara diğer alt grup algılarına göre daha sıklıkla katıldıkları gözlemlenmiştir ($p<0,001$). Anne-babalarının müsabaka veya antrenmanlara katılım sıklığı ahlaki karar alma tutumları alt boyutlarında incelendiğinde ise müsabaka veya antrenmanlara katılımı “oldukça fazla” ve “bazen” seviyesinde gerçekleştiren ebeveynlerin çocuklarının, katılımı “hiçbir zaman” gerçekleştirmeyenlerin çocuklarına göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p=0,009$). Anne-babası tarafından desteklenmeyen sporcularda ise hileyi benimsemek ile diğer bütün gruplar arasında anlamlı bir fark vardır ($p<0,001$). Sporcuların farklı demografik özelliklere göre farklı ahlaki karar alma tutumları sergiledikleri ve farklı anne-baba tutumları algıladıkları gözlemlenmiştir. Bazı faktörler açısından ahlaki karar alma tutumları ve algılanan anne-baba tutumları arasında anlamlı derecede ilişkiler mevcuttur.

Anahtar Sözcükler: Sporcu, Ahlaki karar alma tutumu, Algılanan ebeveyn tutumu.

ABSTRACT

EXAMINING THE PARENT FACTOR IN MORAL DECISIONS OF ATHLETES WITH FOOTBALL EDUCATION IN THE INFRASTRUCTURE

Mustafa Tolga BAYRAKTAR
Ondokuz Mayıs University
Institute of Graduate Studies
Department of Sport Management
Master, April/2022
Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Soner ÇANKAYA

With this research, it is aimed to determine the demographic characteristics of athletes between the ages of 14 and 19 who are studying football in infrastructures and to examine the relationship between the moral decision-making attitudes of the athletes and the attitudes of the parents they perceive. The sample of the study consists of 255 athletes who played for Yilport Samsunspor A.Ş. and Atakum Belediyespor clubs in U-19, U-17, U-16 and U-14. In the research, "Personal Information Form" was used to obtain demographic information of the participating athletes. "Moral Decision-Making Attitudes Scale in Infrastructure Athletes" was used to determine the moral decision-making attitudes of athletes and "Parental Attitude Scale" was used to determine the perceived parental attitudes of athletes. In the study, significant differences were found between moral decision-making attitudes and perceived parental attitudes in the demographic characteristics of participating athletes such as number of siblings, parents education status, economic level, year of sports at the current club, parental competition monitoring level, parental level of support for sports. It has been observed that fathers with university degrees determine their attitudes with sharper lines in each attitude group in the parental attitudes perceived by athletes ($p>0.05$). When moral decision-making attitudes were examined, it was determined that adopting cheating (0.018) and maintaining fair earnings (0.003) were significantly different according to the father's educational status. When the parental education situations are looked at from the mother's side, it is seen that mothers with a university degree have a higher democratic lower score than high school, middle and elementary school graduates ($p>0,001$). Athletes who have been at their clubs for 9 years or more stand out in the lower dimension of "Protecting Winning Fairly" than athletes who have been at the club for fewer years ($p=0.007$). It has been observed that the parents of athletes with perceived democratic attitudes participate more frequently in competitions or trainings than other subgroup perceptions ($p<0,001$). When the frequency of participation of parents in competitions or trainings was examined in their lower dimensions, it was determined that the children of parents who participated in competitions or trainings at the level of "quite a lot" and "sometimes" were higher than those who did not "ever" participate ($p=0.009$). In athletes who are not supported by their parents, there is a significant difference between adopting cheating and all other groups ($p<0,001$). It has been observed that athletes exhibit different moral decision-making attitudes according to different demographic characteristics and perceive different parental attitudes. In terms of some factors, there are significant relationships between moral decision-making attitudes and perceived parental attitudes.

Keywords: Athlete, Moral decision-making attitude, Perceived parental attitude.

TEŞEKKÜR

Öncelikle, Yüksek lisans eğitimim ile birlikte tanıdığım, kıymetli düşüncelerini ve tecrübelerini benimle paylaşan, yol gösteren, derslerine katılma şansına nail olmuş öğrencilerinden biri olmaktan dolayı onur duyduğum saygıdeğer hocam merhum Prof. Dr. Mehmet Yalçın TAŞMEKTEPLİĞİL'e teşekkürlerimi sunuyor, akademik hayatım boyunca kendisine layık olmaya çalışacağıma ve aydınlattığı yoldan ilerleyeceğime söz veriyorum.

Bu çalışmanın hazırlanması ve tamamlanması sürecinde, bilgi ve birikimleri ile bana her zaman yardımcı olan, emeğini ve vaktini esirgemeyerek benimle ilgilenen, kısıtlı sürede yanında pek çok şey öğrendiğim değerli danışmanım Sayın Prof. Dr. Soner ÇANKAYA'ya teşekkür ederim.

Eğitim sürecimin her anında, görüş ve düşünceleriyle beni yönlendiren, tecrübelerinden faydalandığım, desteğini her zaman yanımda hissettiğim ve hayatımın bir noktasında yollarımızın kesişmesinden mutluluk duyduğum hocam Sayın Doç. Dr. Musa ÇON'a teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmamın tamamlanma aşamasında çok değerli görüş ve önerilerini paylaşan Sayın Dr. Öğr. Üyesi Seda SABAH'a, tüm okul arkadaşlarıma, OMÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nün akademik ve idari personellerine teşekkür ederim.

OMÜ Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi'ne attığım ilk adımdan bu güne ihtiyacım olan her anda, gece-gündüz fark etmeksizin yanımda olan, bilgi ve tecrübelerini benden asla esirgemeyen, kıymetli hocam Sayın Öğr. Gör. Dr. Hamza KÜÇÜK'e bu çok özel teşekkürü borç bilirim.

Tez çalışmamın başlangıcından tamamlanma işlemlerine kadar her aşamasında yardımcı olan, güler yüzünü esirgemeyen sevgili ablamız ve bölüm sekreterimiz Şehri KURNAZ'a teşekkür ederim.

Hayatımın her anında yanımda olan, maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen, bana güvenen, gerektiğinde tahammül eden, sabır gösteren değerli annem Çiğdem BAYRAKTAR'a ve belki de spor alanında akademik bir çalışma ortaya koymuş olmamın en büyük ilhamı olan kıymetli babam Mehmet BAYRAKTAR'a, neşe kaynağım kardeşim Kayra'ya, beni destekleyen tüm aileme, bana inanan arkadaşlarıma, hayatıma ufak dokunuşlarıyla büyük katkılar sağlayan herkese çok teşekkür ederim.

Tamamlamış bulunduğum tez çalışmamı yol göstericilerim, maddi ve manevi her şartta varlıklarını hissettiğim, bana sonuna kadar güvenen ve destek olan, hayatımın her anında minnettar kalacağım canlarım anneannem Nurten SEVİMLİ, dedem Turan SEVİMLİ ve teyzem Gökçe SEVİMLİ'ye ithaf ediyorum.

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL VE ONAYI.....	i
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI	ii
TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
TEŞEKKÜR	v
İÇİNDEKİLER TABLOSU	vi
KISALTMALAR	viii
TABLolar DİZİNİ	ix
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER.....	2
2.1 Spor	2
2.1.1 Sporun Tanımı	4
2.1.2. Spor Kelimesinin Etimolojik Kökeni.....	5
2.1.3. Toplumsal Yönüyle Spor	6
2.1.4. Devlet Politikası Olarak Spor	7
2.1.5. Spor Endüstrisi.....	8
2.1.6. Sporcu	9
2.2. Ahlak	9
2.2.1. Ahlaki Gelişim.....	11
2.2.2. Ahlaki Karar Alma Tutumları.....	11
2.2.3. Spor Ahlakı, Fair-Play ve Spor Etiği	11
2.2.4. Sporda Kural Dışı Davranışlar.....	13
2.3. Kişilik	14
2.3.1. Kişiliği Oluşturan Faktörler	15
2.3.2. Kişilik Gelişimini Etkileyen Faktörler.....	17
2.3.3. Sporcuların Kişilik Özellikleri.....	18
2.4. Ebeveynlik: Anne-Baba Tutumları	19
2.4.1. Aile	19
2.4.2. Ebeveynlik	20
2.4.3. Anne-Baba Tutumları	21
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	24
3.1. Araştırmanın Amacı	24
3.2. Araştırmanın Modeli	24

3.3. Evren ve Örneklem.....	24
3.4 Verilerin Elde Edilmesi	24
3.5. Verilerin Analizi.....	26
3.6. Araştırmanın Etik Boyutu	26
3.7. Araştırmanın Sınırlılıkları	26
4. BULGULAR.....	27
5. TARTIŞMA VE SONUÇ.....	43
KAYNAKÇA	53
EKLER.....	60
EK-1	60
EK-2	61
EK-3	63
ETİK KURUL KARARI	64
ÖZ GEÇMİŞ.....	65

KISALTMALAR

akt. : Aktaran

ark. : Arkadařları

AMDYSQ : Attitudes to Moral Decision-making in Youth Sport
Questionnaire

SPSS : Statistical Package for Social Sciences

vd. : Ve dięerleri

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Katılımcıların yaşlarının tanımlayıcı istatistiği.....	27
Tablo 2. Katılımcıların eğitim durumuna göre anne baba tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması	27
Tablo 3. Katılımcıların eğitim durumuna göre ahlaki karar alma puanlarının karşılaştırılması.....	27
Tablo 4. Katılımcıların kardeş sayısına göre anne baba tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....	28
Tablo 5. Katılımcıların kardeş sayısına göre ahlaki karar alma puanlarının karşılaştırılması.....	29
Tablo 6. Katılımcıların baba eğitim durumuna göre anne baba tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....	29
Tablo 7. Katılımcıların baba eğitim durumuna göre ahlaki karar alma puanlarının karşılaştırılması.....	30
Tablo 8. Katılımcıların anne eğitim durumuna göre anne baba tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....	31
Tablo 9. Katılımcıların anne eğitim durumuna göre ahlaki karar alma puanlarının karşılaştırılması.....	32
Tablo 10. Katılımcıların anne baba medeni durumuna göre anne baba tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması	32
Tablo 11. Katılımcıların anne baba medeni durumuna göre ahlaki karar alma puanlarının karşılaştırılması	33
Tablo 12. Katılımcıların maddi durumuna göre anne baba tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....	33
Tablo 13. Katılımcıların maddi durumuna göre ahlaki karar alma puanlarının karşılaştırılması.....	34
Tablo 14. Katılımcıların spor yılına göre anne baba tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....	34
Tablo 15. Katılımcıların spor yılına göre ahlaki karar alma puanlarının karşılaştırılması	35
Tablo 16. Katılımcıların şimdiki spor kulübündeki spor yılına göre anne baba tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....	35
Tablo 17. Katılımcıların şimdiki spor kulübündeki spor yılına göre ahlaki karar alma puanlarının karşılaştırılması	36
Tablo 18. Katılımcıların anne babalarının müsabakaya gelme durumuna göre anne baba tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması	37
Tablo 19. Katılımcıların anne babalarının müsabakaya gelme durumuna göre ahlaki karar alma puanlarının karşılaştırılması	38
Tablo 20. Katılımcıların anne babalarının spor alanını destekleme durumuna göre anne baba tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması	39

Tablo 21. Katılımcıların anne babalarının spor alanını destekleme durumuna göre ahlaki karar alma puanlarının karşılaştırılması	40
Tablo 22. Anne-Baba Tutumunun Sporcuların Ahlaki Karar Alma Tutumlarına Etkisine İlişkin Regresyon Analizi.....	40
Tablo 23. Anne-Baba Tutumu Alt Boyutlarının Ahlaki Karar Alma Tutumlarına Etkisine İlişkin Regresyon Analizi (a)	41
Tablo 24. Anne-Baba Tutumu Alt Boyutlarının Ahlaki Karar Alma Tutumlarına Etkisine İlişkin Regresyon Analizi (b).....	42

1. GİRİŞ

İnsanoğlu toplum düzenini oluşturan yegâne unsurdur. Bu toplum düzeninin oluşumunda insanları bir arada tutan doğru ve yanlışın ayrılma kriteri, belirli faktörlere göre değişim gösteren ahlak ve etik kavramlarıdır. İdeal bir toplum yapısı oluşturulup, sürdürülebilmesi için bu toplumun içinde yaşayan bireylerden yaşamın her alanında ahlak ve etik anlayışına uyan davranışlar sergilemeleri beklenir. Aynı beklenti spor için de geçerlidir. Sağlıklı ve sosyal bilinci yüksek bilinci yüksek bir nesil yetiştirmek isteyen her devlet, sporu bir politika olarak ele alır. Eğitim sürecinin bir parçası olan sporda, bireylerin eğitimi ve toplumun gelişiminde altyapılar bir hayli önem teşkil etmektedirler. Altyapılarda yetişen sporcuların toplum arasına karışacak bireyler olacakları düşünüldüğünde ahlak ve etik bilincinin önemi ön plana çıkmaktadır. Burada aileler, antrenör ve yöneticilere önemli bir görev düşmektedir. Spor faaliyetlerinde bulunan kimselerin, etkinlikleri boyunca mücadele ederken, birbirlerine ve rekabet sınırlarına saygı duyması spor ahlakının temelini oluşturur. Altyapılar ise, spor ahlakının genç bireylere işlenebilecek ilk ve en iyi durak olarak göze çarpmaktadırlar. Bu kurumlarda iyi bir sporcu olduğu gibi aynı zamanda toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilecek, sorumluluk sahibi, ahlaklı bireyler, iyi vatandaşlar yetiştirilmelidir. Günümüzde sporcular ve sporu yönetenler bu ahlaki düşünceden uzak bir görüntü çizmektedirler. Büyüyen endüstri, hızlı ve yayılcı haberleşme ağı, popülerleşen sosyal medya ve elde edilen kazançlar sporu ve sporcuyu ahlak ve etik bilincinden, izleyicileri ise keyif almaktan uzaklaştırarak, kazanma uğruna her yolun mubah görüldüğü, adil oyun anlayışından uzak bir görünüme sokmuştur. Bu nokta çalışmanın problemini oluşturur. Ahlaki karar almayı etkileyen olumlu ve olumsuz faktörlerin saptanıp, bireyi ve toplumu iyileştirme aşamasında ne yapılması gerektiği, sporcunun yanı sıra eğitim sürecinin içinde yer alan herkesin sorumluluğundadır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1 Spor

İnsan, aldığı ilk nefesten itibaren hayatta kalabilmek adına vücudunu eğitmiştir. Çünkü onu ne soğuktan ve darbelerden koruyacak kalın bir kürkü ne keskin bir pençesi ne de sağlam bir görüş ve koku alma yeteneği vardır. Tüm zayıflıklarına rağmen insanoğlu tarih öncesi devirlerden bu yana doğa ile bir yaşam mücadelesi içindedir. Bu mücadelenin temeli, var olan zorlu dış tehditlere karşın hayatta kalabilme içgüdüğü ve kendini tehditte güçlü kılarak onu bertaraf edebilme amacına dayanmaktadır. Spor, tarihsel süreç içerisinde, oyun, eğlence ve işten uzaklaşma anlamlarıyla birlikte 5000 yıl öncesine dayanan bir kavram olsa dahi ilk insanların hayatta kalabilmek adına sergilemiş olduğu davranışlar bütünü sporun tanımsız doğuşunu sağlamıştır. Yemek ihtiyacını gidermek isteyen bir insan ya bir hayvanı avlamalı ya da doğada yetişen bir meyveyi arayıp bularak toplamalıdır. Avı sırasında ok, mızrak gibi aletlerden yararlanan insan farkında olmadan okçuluk, cirit atma gibi sporların ilk örneğini sergilemiş olur. Aynı şekilde doğada salt karnını doyurmak için bir meyve arayışında olan insan ise oryantiring sporunun en ilkel halinin ortaya çıkmasını sağlamış durumdadır. Bununla birlikte, güçlü olanın zayıf olanı ezerek üstünlük sağlamaya çalıştığı bir senaryoda insanlar hem saldırı hem de savunma amacıyla mutlak olarak fiziksel güçlerini kullanmışlardır. Fiziksel güç kullanarak girilen bu mücadele tarih sahnesinde ilk güreş ve boks müsabakalarının görülmesine neden olmuştur. Benzer açıdan baktığımızda da atletizm, dağcılık gibi sporlar, insanların doğada vahşi bir hayvandan kaçmak için koşmaları, önüne çıkan engellerden atlamaları, dağ ve tepelere tırmanmalarıyla ortaya çıkmışlardır. İnsanların farkında olmadan gerçekleştirdikleri bu spor eylemlerinden çok daha sonra, boş zamanı değerlendirmek, eğlenmek ve hem fiziksel hem de ruhsal yönden sağlıklı kalabilmek adına spor faaliyetlerine girilmiştir. İlerleyen süreç içerisinde doğa ile olan kavganın yerini yerleşik düzene bırakması insanların hayatlarını bulundukları çağa göre modernize ederek idameye başlamaları, sporun daha çok boş zamanı keyifli geçirmek, işten uzaklaşmak amaçlı yapılan faaliyetler haline gelmesini sağlamıştır. Yüzyıllar boyu spor bu anlamıyla varlığı sürdürmüştür. Birçok toplumun kültürel yaşamında yer bulan spor, dinsel-törenselleşen etkinliklerin bir parçası olmuştur. Hatta spor oyunlarını organizasyonel anlamda ilk kez düzenleme unvanına sahip Antik Yunanlılarda oyunların gerçekleştirildiği yer olan Olimpia Yunanlılar için dinsel öneme sahip bir yerdi.

Sporun bir endüstri haline gelerek günümüzdeki şeklini almaya başlaması her ne kadar Sanayi Devrimi ile gerçekleşmiş olsa da profesyonel spor ve sporculuğun ilk adımları Olimpia'daki bu oyunlar sırasında atılmıştır. Çünkü oyunlar Antik Yunan'da o kadar popülerleşmeye başlamıştı ki dört yılda bir gerçekleşen bu oyunlar için köleler özel olarak eğitiliyorlardı. Bu da aynı zamanda spor alanına ilk örgütlenme çalışmaları anlamına geliyordu. Tükenmez'e göre (2009), sporun esas örgütlenmesinin ve büyük organizasyonlara dönüşmesinin temelleri de sanayi devriminden sonra gerçekleşti; ama bu sporların çoğu o günkü hayatın bir parçasıydı. Bugünün sporları sanayi devriminden sonra fabrikalaşma sürecinde ortaya çıkmışlardır; ama aslında kendi oyunlarını fabrikalarda oynamak isteyen ve günlük hayatın yanında ailesiyle ve çevresiyle ilgilenmek ihtiyacını duyan insanlar spora yönelirken bir yandan da sosyalleşmek isteğini ön plana çıkartıyordu.

Esas olarak spor bir eğitim aracıdır. Sürekli değişen ve gelişen toplumsal yaşamda sporu bir ivme faktörü olarak ele almamış toplumlar dünya dinamiklerinde sürekli mevcut olan harekete adapte olamayarak geri planda kalmışlardır. Çünkü spor sınırlı bir çerçeveye sahip olmaktan çok yaşamı, bireysel ve aynı zamanda topluluk bazında kültür, düşünce yapısı, mutluluk ve refah gibi birçok kavramla beraber dolaylı veya direkt olarak etkilemektedir. Basit bir mantıkla sıkça yapılan hata sporu yalnızca insanların bireysel veya topluluklar halinde bir araya gelerek gerek bedensel gerek zihinsel faaliyetlerde bulunarak aynı zamanda bir kazanma amacı güderek yarışmalarını düşünmektir. Oysa spor tüm bu faktörleri içine almakla beraber, toplum yaşamıyla ayrı düşünülmesi mümkün olmayan bir kavramdır. Günümüzde spor oldukça uzun zamandır, gelişmiş ve gelişmekte olan toplumlarla sporu yalnızca bir rekabet faktörü olarak gören diğer toplumlarla arasında hayat standartları ve kalitesi yönünden önemli bir gösterge noktasıdır.

Hareketlerin gücü, biçimi, yoğunluğu, belli normlara yönelik oluşu, sağlıkla, neşeyle, performansla ilgili oluşu, tek tek davranış alanlarına ve tek tek kişiliklerde çok farklı niteliklere ve standartlara ulaşabilir.

Genellikle kontrol yoluyla insanlar üzerinde sporun etkisi araştırılabilir (Tükenmez, 2009).

2.1.1 Sporun Tanımı

Spor, fiziksel, ruhsal ve toplumsal gelişmeyi sağlayan, hoşgörü ve oyun anlayışını hâkim kılarak yarışmayı ve rekabeti içeren, belli bir seviyede güç ve beceri gerektiren etkinlikler bütünüdür. “Yüzyıllar boyunca insanlığın vazgeçemediği bir uğraş olan spor, günümüzdeki anlamıyla, tek başına toplu veya takım halinde yapılan, kendine özgü kuralları, teknikleri olan, bedensel ve zihinsel yetilerin gelişmesini sağlayan, eğitici, eğlendirici uğraşı olarak tanımlanabilir” (Savaş, 1997)

İnsanın ortaya çıkışından itibaren doğa ile girdiği yaşam mücadelesi aslında sportif faaliyetin ilk adımlarını oluşturur. Spor tanımı altına girebilecek ilk insan davranışları hayatta kalabilmek adına kendini savunma veya saldırı amacıyla gerçekleşmiştir.

İnsanın ortaya çıkışından itibaren doğa ile girdiği yaşam mücadelesi aslında sportif faaliyetin ilk adımlarını oluşturur. Spor tanımı altına girebilecek ilk insan davranışları hayatta kalabilmek adına kendini savunma veya saldırı amacıyla gerçekleşmiştir. İlk çağlarda avcı toplumlarında yaşamı sürdürebilmek adına ortaya çıkan ve geliştirilen okçuluğun, teknolojik gelişmeler yönünden çağının en önemli devletlerinden Mısır’da bir yarışmaya dönüşmesi sporun zaman çizgisinde ulaştığı noktayı en iyi şekilde gösteren örneklerden biridir (Fişek, 1998).

Sporun oyun ve eğlence amaçlarının yanı sıra ana hedeflerinden biri de spor yapan kişilerin fiziksel durumlarını kuvvetlendirmektir. Spordaki fiziksel kazançsa bir anda ortaya çıkmaz. Bu nedenle spor istikrar isteyen bir uğraş alanıdır (Karagözoğlu, 2006). Fiziksel kuvvetin hayli önemli olduğu spor günümüzde birçok branşa yayılmış olsa dahi yaşama iç güdüsünden doğmuş olduğundan dolayı öncü branşlar saldırı ve savunmaya yönelik spor branşları olmuştur. Zaman içerisinde sporun sınırlarının genişlemesiyle bireysel ve takım sporlarının çeşitliliği artmış, farklı spor dalları farklı koşullarda yapılmaya başlanmıştır (Konter, 1996). Spor bireylere fiziksel kondisyon kazandırma faydalarının yanında stratejik düşünme, karar alma, zaman yönetimi vb. birçok konuda yetkin olmayı gerektiğinden motor becerilerin gelişimi konusunda da etkilidir (Kılıç, 2019). Ayrıca spor toplum sağlığını geliştirme aracı olarak önemli bir yet tutmaktadır. İster bireysel ister takım halinde yapılsın spor, bireyin sorumluluk bilincinin farkında olmasını sağlar. İnsanlar arasındaki iş birliğini kuvvetlendirir, hoşgörüyü ve birbirlerine olan saygılarını artırır (Ramazanoğlu, 2005). Demir ve Filiz

(2004)'e göre spor; fiziksel, sosyalleşme, serbest zaman, sağlık, psikolojik ve zihinsel beklentiler olmak üzere 6 beklenti grubuna ayrılmıştır. Buna göre; spor faaliyetlerinde bulunan kişiler, bulunmayanlara göre fiziksel açıdan daha kuvvetli, sağlıklı ve sağlam olmayı beklemektedirler. Sosyalleşme beklentisi de insanın sosyal bir varlık olması kaynaklıdır. İnsanın ruhsal sağlığını koruması için sürekli bir iletişim halinde bulunması gerekir. Çevresi ile iletişimi zayıflayan bireyler depresyon, stres ve sosyal kaygı ile mücadele etmek zorunda kalabilirler. Spor bu anlamda bireylere diğer insanlar ile bir araya gelerek iletişim kurma ve iş birliğinde bulunma fırsatı vererek ruhsal sağlıklarını korumalarını sağlar. Ayrıca günlük yaşamın stresi ve yoğunluğu ile de mücadele etmek zorunda kalan insanlar serbest zamanlarını eğlenceli ve faydalı bir şekilde değerlendirmek amacı ile üzerlerinde biriken ve aynı zamanda insan doğasından gelen saldırganlık, öfke ve stres yükünü zararsız yollarla atma olanağı sağlarlar (Zülkadiroğlu, 2007; Açık ve Karataş, 2016; Kılıç, 2019). Sporla uğraşan insanlar mutlu olurlar, rahatlarlar ve kişisel tatmin duyarlar (Pehlivan, 2009). Amatör veya profesyonel olarak yapılması fark etmeksizin spor faaliyetleri oyunun kurallarını, rakip analizini ve bireysel beceri ile oyunun gereklerine göre taktik geliştirmeyi gerektirdiğinden dolayı zihinsel aktiviteyi de canlı tutar (Orhan ve Ayan, 2018).

2.1.2. Spor Kelimesinin Etimolojik Kökeni

“Latince kökenli olan spor sözcüğü, “Delpor” ve “Dispor” sözcüklerinin kısaltılmış şeklidir. Oyun, oyalanma, işten uzaklaşma anlamlarını taşımaktadır” (Balcıoğlu, 2003).

“Spor kavramı 14. yüzyılda, İngiltere’de başlayan ulusallaşma hareketiyle ortaya çıkmıştır. İngiliz diline girmiş Latince sözcüklerin İngilizleştirilmesi amacıyla başındaki ekler atılınca “dispor”, “despor” biçimindeki kullanımlardan geriye “sport” kalmıştır” (Erdemli, 1996).

Spor kelimesinin geçtiği en eski Türkçe yazılı kaynak, 1897-1899 yılları arasında Ahmet Rasim’in kaleme aldığı Şehir Mektupları adlı eserdir. Eserde Ahmet Rasim, 2. Abdülhamit İstanbul’unu, insanların yaşam tarzlarını, sosyal ilişkilerini esprili bir dille okuyuculara aktarır. Spor kelimesinden ilk olarak eserin 14. Mektup bölümünde bahsedilir:

“Alafranga geçinen arkadaşlardan biri, geçenlerde Malûmat’ın bir bahsi unutmakta olduğunu söyleyince çabucak sordum:

– O bahis, hangi bahistir?

– İspor. – İspor mu? İspor ne demektir?

– İspor İngilizce bir kelimedir ki bizde koşu, yarış, müsabaka, güreş ve buna benzer eğlence ve oyunların hepsini içine alır. Hatta deniz ve kara avcılıkları da bunun içindedir” (Rasim, 1910).

2.1.3. Toplumsal Yönüyle Spor

Ortak ihtiyaçlarını gidermek amacıyla bir araya gelerek belli bir bölgede bir araya gelerek zaman içerisinde doğal olarak uymaları gereken kurallar oluşturmuş ve birbirleri ile dolaylı veya dolaysız olarak sürekli bir iletişim halinde olan insanlar toplumu oluştururlar. İnsanların toplu olarak bir arada yaşamalarının amacı, büyük insan topluluklarının diğer küçük gruplara oranla daha güvenli, sosyal anlamda kuvvetli ve bu yönüyle refah seviyesinin yüksek olmasından kaynaklıdır. Toplumlarda esas amaç insanların iyiliğidir. Bu insan grupları bir araya gelerek birbirlerini daha mutlu, daha huzurlu ve güvenli kılacak olan, geliştirdikleri ahlak sistemlerine ve kültürlerine odaklı kurallara bağlılardır. (Demir ve Acar, 1997; Ergil, 1984)

Tarihi yönüyle spor en başında bir oyun aracıdır. İnsanlar keyifli zaman geçirmek, eğlenmek, boş zamanlarını değerlendirmek adına bir araya gelerek veya bireysel şekilde sportif faaliyetlerde bulunmuşlardır. Uzun yıllar içerisinde farkında olmadan gerçekleştirilen hayatta kalmak amaçlı fiziksel hareketlerden, modern toplumlarda bedensel ve ruhsal sağlığın gelişimi ve korunmasında en önemli araçlardan birine evrilen spor, bireyin içsel gelişimini etkileyen, beceri kazandıran, sosyal faaliyetleri kuvvetlendirerek bireyin toplum yaşamında da etkin rol üstlenerek faydalı olmasını sağlayan, aynı zamanda yarışma duygusu ile birlikte rekabeti artıran faaliyetlerdir (Yetim, 2000).

Sporun bireye sağladığı fiziksel ve psikolojik faydalar yadsınamaz bir gerçektir. Ayrıca bireyin bedensel ve ruhsal gelişimini sağlamanın yanı sıra, temelinde barındırdığı adalet, disiplin, saygı ve ahlak anlayışlarıyla toplumun gelişiminde spor bir eğitim aracı olarak görülmektedir.

Bir toplumun spor yapabilme imkanına sahip olması, aynı zamanda o toplumu meydana getiren süreç içerisinde kültürlerine spor faaliyetlerinde bulunma alışkanlığı ve bilincinin işlemiş olması gerekir ki spor sürekli olarak toplumu olumlu yönde

etkileyebilsin. Refah seviyesi yüksek, sağlıklı toplumlar sporu kültürlerine işlemiş, spor imkanlarına ulaşabilen bireyler ile sağlanır (Yetim, 2011)

Çağdaş anlamda eğitilmiş, sorunları asgari seviyeye indirilmiş, karakterli, sağlıklı bir sosyal toplum, devletleri yönetenler için de büyük önem taşımaktadır. Bu anlamda, spor alanında kalitenin ve verimliliğin artırılmasını, sporun kitlelere yaygınlaştırılması bakımından, spor kurum, yönetim, yatırım, politika ve fonksiyonlarının doğru, tutarlı ve herkesin desteğini alan bir anlayışla değişen ve gelişen dünya ve ülke şartlarına göre işletilmesini, modern devletin asıl amacı olan vatandaşların hayat standartlarının da yükselmesine katkı sağlar (Doğar, 1997).

2.1.4. Devlet Politikası Olarak Spor

1896 yılında Atina’da düzenlenen ilk Olimpiyat Oyunlarının altında yatan ilkelerden biri dünyanın her yerinden insanın bir araya gelerek içinde ayrımcılık barındıran her türlü kavramın karşısında durarak insanlara yeni değerler katmaktır (Şahin, 2015).

Ancak uluslararası spor organizasyonlarının artması sporun, devletlerin propaganda kaynaklarından birine ve kendi kültürlerini, güçlerini dünyaya gösterme aracına dönüşmesine neden olmuştur. Sporun stratejik önemi ve ülkeleri bir araya getiren gerek göz korkutmak gerek dostluk pekiştirmek amaçları bu sebeplerle doğmuştur. Bu bağlamlarda spor aslında kendine yeni görevler edinmiştir (Johnson, 1984).

Sporu bir propaganda amacı olarak görmek uluslararası spor organizasyonlarının yaygınlaşması ile birlikte devletlerce kabul gören bir durumdur. Çünkü sporun dili ve verdiği mesaj evrenseldir. Uluslararası alandaki mücadelelerde sporcuların başarıları genellikle mensubu oldukları ülkenin gücü ve sağlamlığı ile ilişkilendirilir. Bu organizasyonlarda başarılar elde etmek büyük bir prestij kaynağıdır (Öztürk, 1998). Bu doğrultuda sporun küresel bir kimlik alması spora katılımı, artan sporcu sayısının yanı sıra çok daha fazla seyircinin sporun birçok dalında yer alması şeklinde etkilemiştir. Böylece spor, yarışan ve birbirleri ile rekabet eden sporculardan sıyrılıp halk arasında da kendine yer bulmuştur. Çünkü şöyle bir inanış vardır ki, bireylerinin spora erişimi kolayca sağlayabilen toplumlarda yüksek bilinç, mutluluk ve refah hakimdir. Bu anlayış devletleri askeri güç, ekonomik büyüklük gibi politik üstünlük

araçlarının yanında spor politikaları ve sistemleri ile de bir yarışın içine sokmuştur (Yetim, 2011).

Anayasamızda devletin vatandaşının beden ve ruh sağlığını geliştirecek her türlü tedbiri alacağına ve sporun kitlelere yayılmasını teşvik edeceğine aynı zamanda başarılı sporcuyu koruyacağına dair bir madde bulunmaktadır. Sürekli değişen dünyada spor, kalıcı ve üzerinde yüksek özen gösterilen bir devlet politikası olmak zorundadır. Ayrıca 1. ve 9. Kalkınma Planları hariç diğer bütün planlarda spor konusuna yer verilmiştir.

2.1.5. Spor Endüstrisi

Spor ve fiziksel aktivite insan yaşamının önemli bir alanını oluşturmakta ve dünyanın pek çok yerinde sağlık, sosyal ve ekonomik etkileri ile önemli hale gelmektedir. Spor katılım yolu ile çeşitli hastalıkların önlenmesi, toplumsal uyum ve toplumsal ruhun geliştirilmesi bakımından bir araç olarak görülmektedir. Artan çeşitlilikte spor faaliyetleri ile iş ve istihdam alanları oluşturulmakta ve bu yolla ulusal ve uluslararası ekonomiye katkıda bulunmaktadır.

Tarihsel süreç içerisinde spor, Antik Yunan'da ki Olimpiyat Oyunlarından, Roma'da ki kolezyum seyircilerine, Orta Çağ'da Avrupa'da yapılan turnuvalara kadar önemli bir rol oynamıştır. Bugün sporun sadece oyun ve madalya kazanmanın ötesinde bir olgu olmaya başlaması sporun bugün bir endüstri halini almasına neden olmuştur.

Toplumlarda sportif faaliyetler yaygınlaştıkça bu faaliyetlerde bulunan veya yalnızca rekabetçi olarak yarışılan organizasyonları takip eden toplum bireyleri ister istemez sporu önemli bir reklam aracı haline getirirler. Spor insanların kişisel yaşamlarında bir nitelik faktörü olduğu gibi aynı zamanda toplumu bir araya getirerek aynı alanda farklı zevklere sahip bireyleri barındıran ve yüksek ilgiyle takip edilen bir gösteriye dönüşür. Bu bağlamda hem küresel hem de ulusal çapta piyasalarda yer edinme ve kâr sağlama amacı güden birçok kurum veya organizasyon sporu oldukça uygun bir pazarlama alanı olarak görür hale gelmiştir.

Büyük tüketici gruplarının oluşmasını sağlayarak onları bir araya getiren spor, pazarlama aracı olarak kullanılmaya başlanınca ticari bir boyut kazanmıştır. Spor endüstrisi, var olan spor organizasyonlarına ürün temin ederek bu organizasyonların parçası olmuştur. Birden fazla alanda hizmet gösteren spor endüstrisinde; sportif malzeme, gıda eğlence, franchising gibi sektörler bunlardan yalnızca birkaçıdır. Spor

endüstrisi gerçekten büyük bir sektördür ve sektörün kesimine bağlı olarak çeşitlilik göstermektedir. Bilet satışları, yiyecek içecek, otopark, hediyeelik eşya gibi saha dışı etkinliklerden tutun da bowling, golf, tenis gibi bireysel sporlar ve bu sporlar için gerekli olan tesisler ve sahalar, bu sporu yapan bireyler için ayakkabılar, formalar, ekipmanlar, verilen hizmetler, reklamlar, yayın hakları, lisanslı ürünler, spor video oyunları, stadyum isim hakları ve gelirleri gibi geniş bir yelpazeye yayıldığı görülmektedir.

2.1.6. Sporcu

Günümüzde teknolojik ilerlemeler, gelişen imkanlar ve her geçen gün artan toplum farkındalığıyla birlikte spor yapma alışkanlıkları özellikle gelişmiş yerleşim bölgelerinde tabana kadar yayılmış durumdadır. Artık isteyen herkes bir ölçüde spor yapma fırsatına sahiptir.

Spora katılım sağlayan insanlar sporcu kavramının doğmasına da neden olmuşlardır. İnsanların rekreasyon faaliyeti olarak sağlık, eğlence ve stresten uzaklaşma amaçlarıyla gerçekleştirdikleri sportif hareketlerde gönüllü katılım hakimdir. Sporu bu şekilde icra eden bireyler istedikleri an faaliyetlerini noktalayabilirler. Sporu bu şekilde rekreasyonel amaçla gerçekleştiren kesim için sporcu tanımının yapılamayışının esas nedeni de bu durumdur. Sporcu, spor faaliyetlerini amaçları doğrultusunda bir kariyer olarak kabul eden kimselere denir. Sporcu belli bir disiplin ve hazırlık programına sahiptir. Amacı, amatör veya profesyonel seviyelerde rekabet halinde bulunarak, katıldığı müsabakalar sonucu başarı, unvan ve tabi ki maddi kazanç elde etmektir.

Sporcudan sportmenlik kalıbına uygun hareket etmesi beklenir. Sportmenlik, sporcuların sergilemesi gereken davranışların tümünü ifade eden bir kavramdır. Sportmen sporcu, kurallara uyan, rakibini bu kurallar çerçevesinde mağlup etme gayretine giren, rakibine saygılı, iyi niyetli, kazanmak kadar kaybetmenin de var olduğunun bilincinde olan sporcuları kapsar (Çalayır, vd., 2017). Sportmenlik, sporun özündeki anlayışa en uygun olan eğilimdir. Sportmen sporcuların artması sporun gelişimini ve kitlelere yayılımını da önemli ölçüde etkilemektedir.

2.2. Ahlak

Ahlak, yüzyıllardır filozoflar tarafından incelenen, hakkında birçok varsayımlar, fikirler ortaya konan, yorumlar yapılan bir kavramdır. Buna rağmen pozitif ilimler

arasında yer almamaktadır. “Bir ahlak ilmi vardır, çünkü kendine özgü ahlaki olayları belirli bir metotla inceler. Belli kurallar ve ahlaki kanunlara sahiptir. Fakat bu kurallar ve kanunlar, olayların gözlem ve deneylerinden çıkarılmamıştır. Bu sebeple ahlak ilmi, pozitif bir ilim sayılmaz.” (Pazarlı, 1980). Ahlak kavramı içinde birçok etmen bulunmaktadır fakat toplum ve o toplumda yaşayan bireyler arası ilişkilerde herkesin beraber oluşturduğu kuralların iyi ya da güzel olup olmadığı şeklinde belirtilmesidir. O toplumun ya da içindeki bireylerin kabullenmesi gereken kuralların geneli olarak kabul görülür (Aydın, 2003).

İnsan yaşayan bir varlık olarak içinde bulunduğu toplulukta fikirleri, davranışları ve eylemleri ile bir birey haline gelir. İnsanı diğer varlıklardan ayıran birey olabilme yeteneğidir. Her birey kendi düşünce ve söylemlerinde özgür olsa dahi yaşamın doğal bir sonucu olarak içinde bulunduğu toplumu negatif yönde etkilememek adına, çağlar boyunca aynı veya yakın toplumların bireyleri tarafından insan yaşamına adapte edilmiş doğal kurallara uymak yükümlülüğündedir. Bu kuralların temeli bireyin kendine ve dahil olduğu topluluğa zarar getirecek eylemlerde bulunmaması gereğidir. Ahlakı dinden ayıran en önemli nokta burasıdır. Din daha çok manevi bir güce yönelik kuvvetli inançtan doğarak, bu inancın gereği olarak bireyi ve toplumu korumaya yönelik davranışları öğütleyip zarara neden olacak davranışları kısıtlarken, ahlak yaşanan toplum ve dünya hayatının düzenini korumaya yönelik davranışlarda bulunmayı gerekli kılar. Din, içinde barındırdığı bu koruma güdüsü ile birlikte zaten ahlakı içeren bir kavramdır. Dinler de gerekli olan ahlaki yükümlülükleri o dine mensup kişilere yükler. İnsanlar dinin kendilerine yüklediği bu ahlaki sorumlulukları benimseyerek hem kendi aralarındaki ilişkilerini hem dünya yaşamlarını birbirlerine zarar vermeyecek şekilde düzene sokarken kendilerine de manevi bir tatmin sağlamış olurlar.

Ahlak dinden ayrı bir kavramdır. Karıştırılmasının nedeni dinlerin pek çok ahlaki ilkeyi içeriyor olmalarındandır.

Ahlak, toplum tarafından iyiliği ve doğruluğu kabul edilmiş, toplumu oluşturan fertlerden uyulması beklenen, insanların hayatlarında bir rehber olarak kabul ettiği davranış kuralları bütünüdür (Cevizci, 2000). Ahlak insan ilişkileri ile ilgilidir ve insanın kendine, toplumda yaşayan diğer bireylere ve aslında tüm canlılara saygısı ve bunlarla ilişkisi üzerine kuruludur. Toplum tarafından kabul edilmiş olan kültürel ve ahlaki değerlerin bireyler tarafından benimsenmesi, toplumun ferdi olan bireylerin

üzerine düşen görev ve sorumlulukları yerine getirmesi toplumun düzenli ve sağlıklı olmasını sağlayacaktır. Ahlak, bireyler arasındaki ilişkileri düzenleyen kurallar bütünüdür (Akandere, vd., 2009).

2.2.1. Ahlaki Gelişim

Ahlaki gelişim kişilik gelişimine etki eden en büyük faktörlerden biridir. Bu alanda yapılan çalışmalar ahlak gelişimiyle ilgili bireysel farklılık olduğunu göstermiştir. Fakat bilişsel gelişim üst seviyelerde olduğu beklense de aynı durum ahlaki gelişim için söylenmesi beklenmemektedir (Kabadayı, 2010). Çocukluk, bireyin ahlaki gelişiminde son derece önemlidir. Bireyin kişilik özelliklerinin temeli çocukluk döneminde atılır. Kişilik ise birey ahlakının ortaya konulmasında belirleyici bir göstergedir. Bireyin toplum içinde sergileyeceği davranışlardan tutun, ruhsal zihinsel tüm varoluşu kişilik ve ahlaki birikimlerin bir yansımasıdır ve bunlar ile şekillenir (Mehmedoğlu, 2003).

2.2.2. Ahlaki Karar Alma Tutumları

“Genelde sportmenlik, fair play, gibi kavramlarla ilişkilendirilen beden eğitimi ve spordaki ahlaki davranışlara yönelik araştırmalar günümüzde spor felsefesinin önemli konuları arasında yer almaktadır” (Gürpınar, 2014).

Ahlaki karar alma tutumu, bireyin sergilemek üzere olduğu bir eylemde gideceği yönü belirten bir kavramdır. Kişi, kararını vereceği anda, bugüne kadar edindiği eğitim, kişilik gelişimi, zihinsel yönelimi, duygu ve düşünceleri, değer yargılarıyla aslında bir bilgisayar gibi saniyelik bir işlem yapar ve kararını eylem haline dönüştürür. Saniyelerle ölçülen süre içerisinde kişinin verdiği karar ahlaki karar alma tutumlarında hangi yönde yer aldığını belirlemiş olur. Örneğin bir futbol müsabakasında golü engellemek adına yapılan faullü bir hareket veya bilerek elle oynama eylemi sporcunun yıllar içinde kişiliğinde geliştirdiği ve etik dışı davranış sınıfına girse dahi uygulamakta bir beis görmediği kararının sonucudur.

2.2.3. Spor Ahlakı, Fair-Play ve Spor Etiği

Yaşamın her anında bireyin ahlaka uyan davranışlar sergilemesi beklenir. Aynı beklenti sporun içinde de mevcuttur. Spor faaliyetlerinde bulunan kimselerin, etkinlikleri boyunca mücadele ederken birbirlerine ve rekabet sınırlarına saygı duyması, vicdanı değerleri koruyan davranışlar sergilenmesi spor ahlakını oluşturur. Belirli kurallar çerçevesine sahip olan ahlak kavramının odak noktasında bireyin

toplum içerisinde sergilediği davranışlar ve bu davranışların sonucu olan ilişkiler ele alınır. Yani insanların davranışları toplum belleğinde yer alan kurallar ile karşılaştırılır ve uygun davranışların devam ettirilmesi, tasvip edilmeyen davranışların sınırlandırılması esas amaçtır. Bu doğrultuda ahlakın spor ile olan ilişkisi oldukça yakındır. Sporda bireyler arasında yarışma amaçlı bir rekabet oluşturulduğu zaman taraflar uymaları gereken kurallar ile sınırlandırılır, rekabetin özünü koruyarak mücadele edilmesi beklenir. Bu bakımdan spor içinde ahlaki değerleri fazlasıyla barındırır. Birey kendi üzerindeki davranışlarında özgürdür ve birey bu davranışlarında kendi ahlaki vicdanı ile sınırlandırılır. Ancak söz konusu davranışlar toplum üzerinde etki göstermeye başladığında ahlaki düzen devreye girer (Yapan, 1992). Spor kuralları toplumsal değerlerin dışında düşünülemez. Bu yüzden sporculardan etkinlikleri sırasında bu toplumsal değerleri hâkim kılarak rekabet etmeleri, rakibi olan sporculara saygı göstermeleri beklenir. Çünkü rakip sporun ve sporcunun var olma sebebidir. Rekabet edecek bir sporcu olmazsa sporcunun kendisine de ihtiyaç kalmayacaktır.

Spor ahlâkının sporculara çizdiği sınırlar yapay ve sonradan oluşturulmuş değil zaten sporun doğasında mevcut olan sınırlardır. Yarışma amacının spora dahil olmasıyla birlikte bu sınırları aşma çabası da ortaya çıkmıştır. Bu nedenle sporda ahlak tartışmaları da en başından beri var olmaktadır (Yıldırım, 2016). Spora ahlaki değer üzerinden bakıldığında ister amatör ister profesyonel olsun sportif faaliyette bulunan herkesten evrensel ahlaki değerlere uygun hareket etmeleri beklenir. Bu sporda din, dil, ırk ayrımı gözetmeksizin tüm katılımcıların eşit şartlarda, saygı sınırları içerisinde adil bir şekilde mücadele etmeleri gerektiği anlamına gelir. Elbette sporun içerisindeki kazanma hırsı ve bu hırs nedeni ile ahlaki sınırlardan uzaklaşma her zaman var olmuştur ancak sporun yayılması, popülerleşmesi ve yüksek kazançlar elde edilmesi bu davranışların sayısını arttırmıştır. Sporun içindeki mutlak kazanma amacı bu sınırların aşılmaya çalışılmasındaki en önemli nedenlerdendir.

Ancak, bir araya gelerek karşılıklı spor yapmak isteyen insanlar belirli kural ve sınırlamaları kabul etmiş olurlar. Bu kural ve sınırlamalar oyun ve eğlenceyi hâkim kıldıktan sonra üstünlük kurabilme amacı güden spor faaliyetlerinde adil bir yarışma ortamı oluşturarak herkese eşit yarışma koşullarında mücadele ettiği, hak edenin kazandığı bir düzen sağlamış olur. Bu doğrultuda doğal olarak ortaya çıkan, sporda etik değerlere bağlı kalarak rekabet etmelerini ilke edinen Fair-Play kavramı

doğmuştur. Bu kavram sporcuların mücadeleleri boyunca şartlar ne olursa olsun öncelikle rakibine saygısını koruması, rakibini dezavantaja uğratmak adına kural dışı ve sporun temel öğretilerini bozacak şekilde hareket etmemesini, mücadele edilen rakibin bir düşman olmadığını öğütler (Yıldıran, 2002).

Fair-Play kavramının formel ve informel olarak adlandırılan iki yönü bulunur (Erdemli, 1992). Formel Fair-Play uygulaması o anda sportif faaliyette bulunan kimselere belirli sorumluluklar yükler ve bu herkes için uyulması zorunlu kuralları kabul etme ve uymayı içerirken, informel Fair-Play gerçekleştirilen spor branşının kurallarını içermeyen, uygulanmasında herhangi bir zorunluluk bulunmayan, tamamen kendi vicdan ve etik bilincinden gelerek rakibin dezavantajlı durumundan faydalanmamayı, bile isteye rakibi zor duruma düşürmemeyi, mücadeleye saygıyı ve içinde bulunan rekabet ve mücadeleden keyif almayı esas alır (Yıldıran, 2002).

“Spor, yapısal açıdan bir bütün olarak ele alındığında kişilerin mükemmeliyetini amaçlamaktadır. Kişilerin spor şartlarında kurdukları etkileşimlerde fair-play ile ilgili olarak düzgün karar alabilme becerileri, sosyal yaşamda dürüst ve doyum sağlayan bir hayata sahip olmaları açısından öğrenme ve düşünce yeteneklerinin gelişmesinde etkili olmaktadır” (Türkmen ve Varol, 2015).

Etik ise bireylerin veya toplulukların davranışlarında doğrunun ve yanlışın neler olduğunu bildiren ilkeler bütünüdür. Etik, karşılaşılan olaylarda yaşanan deneyimlerde anlık veya uzun vadeli karar alma süreci ile ilgilidir (Küçüköğlu, 2012). Spor özelinde etiğin amacı bireylerin herkesçe bilinen ve sporun ruhuna göre düzenlenmiş ilkelere uymaları, adil, dürüst ve saygı çerçevesinde yarışmalarını sağlamaktır. Sporda etiğin sağlanması sporcuların etik anlayışına sahip olup buna göre davranmalarından geçer. Sporcuların etiği öğrenmesi ise etik bilinci sahibi spor eğitimcileri tarafından sağlanmalıdır (Tarakçıoğlu ve Doğan, 2013). Etik anlayışının temelinde farklılıkların bilincinde olarak din, dil, ırk ayrımı yapmamak, fair-playi anlamak, empati kurabilmek ve insanlara örnek olabilmek yatar (Özbek, 2008).

2.2.4. Sporda Kural Dışı Davranışlar

Spor endüstrileştikçe insanlar arasındaki rekabet düzeyi de en üst seviyeye çıkmıştır. Ve en nihayetinde spor sporcular için bir kazanç kapısıdır. Bu büyük dünyada yer almak, yerini korumak birey üzerinde elbette yüksek bir baskı unsurudur. Sporun ulaştığı bu devasa dünyada rekabet öylesine bir hal almıştır ki sporcular

üzerindeki kazanç kaygısı, yüksek beklentiler ve baskı sporcuları kural dışı davranışlara itebilmektedir (Tükenmez, 2009).

Oysa sporun özünde yer alan ilkelerden dolayı içinde yer alan tüm bireylerden dürüstlüğü, doğruyu ve adil biçimde yarışmayı korumaları beklenir (Özbek, 1999). Çoğu sporcu, sporun içinde yer almayan, yalnızca izleyici olarak bulunan insanların stres, kaygı, kazanma baskısı gibi birçok duygu durumu içerisindeyken mücadele etmeye çalışmanın ne anlama geldiğini bilmediklerini, sporcuları gerçekten anlayamadıklarını düşünürler. Bu durum sporcularda dış dünyanın kendilerine gösterdikleri ilgi ve kazandıkları popülerlik ile birleşince kendini üstün görme hali ortaya çıkar. Üstünlük hissiyatı ise sporcuları içinde yaşadıkları dünyadan soyutlayarak toplumsal kurallara dahil olmadıkları düşüncesine iter. Aslında bu da sporda kural dışı davranışlara sapmanın ilk adımını doğurur (Tükenmez, 2009). Sporda kural dışı davranışların temelini ise yasaklı madde, şiddet ve şike oluşturur. Sporun esas amacına ve ruhuna aykırı bu davranışlar sağlıklı toplum ve sağlıklı birey idealinden bir hayli uzaklaşmaya neden olur (Özbek, 1999).

2.3. Kişilik

“Kişilik, bir fertte yapıların, davranış tarzlarının, alakaların, ruhi davranışların, kabiliyetlerin ve istidatların karakteristik bir bütünleşmesidir” (Öztabağ, 1974).

Çocukluk döneminde karşılaşılan olaylar kişilik gelişiminin temelini oluşturur. Bu yaşlarda edinilen deneyimler kişiliği dolaylı veya doğrudan, olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Campell-Sills, L. et al., 2006).

Latince bir kelime olan “persona”nın kişilik teriminin temelini oluşturduğu düşünülür. Bu kelimenin Latincedeki karşılığı ise maskedir. Dönemin tiyatro oyuncularının kullandıkları maske yüzlerini gizlediğinden “persona” kelimesi ile her kişinin farklılıkları belirtilmek istenmiş olur (Yanbastı, 1990). “En geniş ve anlaşılabilir tanımıyla, bireyin fiziksel, zihinsel, ahlaki ve sosyal özelliklerinin bütünleşmiş ve dinamik bir organizasyonudur ve sosyal hayatta kişinin kendini başkalarına belli etmesidir” (Çon, 2017).

Kişiliğin bir tanımını daha ise, bireylerin zihinsel ve bedensel farklılıklarının, davranışlarına yansıma şekilleri olarak yapabiliriz (Erdoğan, 1991). Kişilik terimi bireyin zihinsel özelliklerinden tutun, dış görünüşü, ilgi alanları, çevre ilişkileri ve sosyal davranışlarını yansıtan geniş bir kavramdır. Bu özellikler sosyal yaşamda

birbirlerini anlama konusunda kişilere birtakım fikirler verir (Durna, 2010). Kişilik kuramının temel fonksiyonlarından biri, insanların birbirlerinden farklılaştığı en önemli alanları tespit edebilmektedir. İnsanlar arasında benzerlikler görülsede hepimizi birbirimizden ayıran, kendimize has özelliklerimiz bulunmaktadır. Kişiliğin farklı durumlarda değişiklik gösterebilecek, kalıcı ve eşsiz karakter özelliklerinin bütünü olarak düşünülmesi mümkündür. Buna rağmen üzerinde anlaşılan tek tanım bulunmamaktadır.

Kişilik, toplumda bireyleri birbirlerinden ayıran önemli faktörlerden biridir. Büyük insan topluluklarında benzer ilgi alanlarına, düşüncelere ve davranışlara sahip olan bireyler tabii ki bulunmaktadır ancak bütün kombinasyonlarıyla ele alındığında herkes farklı kişilik yapısına sahiptir (Aytaç, 2001). Kişilik, bireylerin düşünce, davranış, fiziksel özellikler, alışkanlıklar ve becerilerin tamamından meydana gelmektedir (Yıldız ve Dilmaç, 2012). İnsanların saç, ten, göz renkleri, boy uzunlukları, ağırlıkları, vücut yapıları gibi fiziksel özellikleri kişilik oluşumunun genetik gelen yönünü oluşturur. Aile ise bireyin ilk eğitim durağıdır ve ailede alınan eğitimin gücü kişilik üzerinde son derece etkili bir faktör halini alır. Bireyler daha sonrasında karakteristik şekle bürünecek olan özelliklerini, davranış şekillerini belirleyecek değer anlayışlarını aile içinde karşılaştıkları durum ve olayları gözlemleyerek edinirler (Bilgin, 2007). Kültürel ve sosyal faktörler ise kişiliği bireylerin içinde yaşadıkları toplumun sahip olduğu özellikler ve değer yargılarınca şekillenmesi ile etkilemektedir. Diğer yandan bireyin yaşadığı bölgenin iklimi, coğrafyası vb. gibi fiziki koşullar kişiliği etkileyen faktörler arasında coğrafi faktörler olarak yerini alır (Kılıç, 2019).

2.3.1. Kişiliği Oluşturan Faktörler

Kişilik; mizaç, karakter ve benlik kavramlarından meydana gelir. Bu üç kavram bir araya gelerek sosyal hayatta bireylerin kişiliğini yansıtır. Mizaç, genetik yolla bireyden bireye aktarılan genel olarak kişinin toplumda nasıl biri olduğuna dair ipucu veren ve daha çok duygusal özelliklere karşılık gelen bir kavramdır. Bu duygusal özellikler; agresif olmak, çabuk sıkılmak, öfkeli olmak, sıcakkanlılık veya soğukkanlılık, sevecenlik, içe kapanık, mutlu ve güleçlik gibi özellikler olabilir. Karakter ise genetik mirasın dışında bireyin sahip olduğu ahlaki vicdan ile süregelen ve gelişim gösteren kişilik özelliğidir. Bireyin içinde bulunduğu sosyal ortam, kültür ve aile yapısı kişiliğin oluşmasında etkilidir (Kaya, 1997). Kişiliğin son halini

almasında son faktör ise benliktir. Benlik aslında kişinin kendini bilme, düşünce ve duygusal özelliklerini tanıyarak bunları değerlendirme şeklidir. Bu bağlamda bireyin kişilik özellikleri, yetkinlikleri, değer ve inançları meydana gelmiş olur (Köknel, 1982).

Mizaç

TDK'ye göre; huy, yaradılış, tabiat, karakter anlamlarına gelen mizaç, insanın doğuştan gelen ve ruh özelliklerinin bütününe ifade eder. Kişinin bütün vücut dokularında süregelen kimyasal değişiklikler ya da metabolizmanın zihinsel yaşam üzerindeki etkiler toplamı olarak tanımlanmaktadır (Warren, 1934; akt. Çon, 2017). Mizaç veya huy, kişilik özelliklerinin genetik yolla bireye aktarıldığı, kişinin yaradılışından gelen, daha çok duygusal davranışlarla ilgili olan bir kişilik yönüdür. Her insanın günlük yaşamda karşılaştığı olaylara vereceği tepkiler farklıdır. Tehlikeli bir durumda bazıları daha cesaretli davranırken, bazıları hızlıca endişe ve paniğe kapılabilir. Bir insan diğerine göre kırılabilir, vurdumduymaz veya pozitif düşünceli de olabilir. Bu yönden mizaç insan kimyasına oturmuş, sıkça değişim göstermeyen bir özelliktir. “Can çıkar huy çıkmaz” cümlesi buna en güzel örneklerden biridir. İnsanın sergilediği davranışlar mizaçları ile doğrudan ilgilidir ve mizaç yapısına göre olumlu veya olumsuz anlamda etkilenebilmektedirler (Turan, 2009; Köknel, 1982; Baymur; 1994; Katipoğlu, 2012)

Karakter

Ayırt edici nitelik anlamına gelen karakter, bireyin davranış biçimini gösteren, onu diğerlerinden ayıran başlıca özelliğidir. Mizacın aksine genetik yönü kuvvetli olmayan karakter bireyin deneyimleri, sosyal çevresi ve yaşantısından etkilenir. Karakter, içinde bulunulan kültür ve bireyin kişisel özelliklerinin harmanlanmasıyla ortaya çıkar ve kişinin kendine ait davranışlarının bütünüyle oluşur (Brandstrom & et al., 1998; Kozacıoğlu ve Gördürür, 1995; Köknel, 1982). Karakter insan dışında cansız varlıkların da kendilerine özgü özelliklerini belirtmek amacı ile karakteristik kavramı kullanılsa da insandan bahsederken kişinin davranışlarındaki devamlılığı ifade eder. Karakter yapısı bilinen birinden benzer şartlar altında benzer davranışlarda bulunması beklenir. Bu da istikrar anlamına gelir. Karakter kişinin diğer insanlarla olan ilişkilerinde hayli belirleyici bir kavramdır. Davranışları işle toplumun değer yargılarına uygun hareket eden bireyler “karakterli” olarak nitelendirilirken, diğer

yandan içinde bulunduğu toplumun değeri yargılarına uygun davranmayanlardan “karaktersiz” şeklinde söz edilir. Aslında bu durum karakterin ve karakter algısının kültürden kültüre, toplumdan topluma ve bireyden bireye değışiklik gösterdiğini ortaya koyar. Çünkü değeri algısı her kültür, toplum ve bireyde farklı anlamlar taşıyabilir. Bu yönüyle karakter mizaçtan farklı olarak istenilen şekilde toplumu oluşturan bireyler tarafından şekillendirilebilir. Çocukluk döneminden itibaren çevresindeki olayları algılama durumuna göre kişinin karakteri oluşur (Köknel, 1982; Peker, 1987; Baymur, 1994).

Benlik

“Benlik kavramı, kişinin çeşitli özellikleri hakkında olumlu ya da olumsuz yönde geliştirdiğı kendine özgü yargılardır. Kendi kişiliğine ilişkin kanıları ve kendi görüş tarzıdır” (Kaya, 1997). Kişiliğin, önemli unsurlarından birini oluşturan benlik, mizaç ve karaktere göre farklı özellikler taşır. Örneğin karakter kişinin davranışsal özelliklerinin başkaları tarafından algılanmasıyla bir tanım kazanır. Kişi karakteri ile ilgili bilgiyi karakterinin dış çevreye yansımaları sonucu elde ettiğı geri bildirim sayesinde edinir. Benlik ise kişinin kendisiyle ilgili düşüncelerinden ortaya çıkar. Benlik kişinin iç dünyasında oluşturduğu değeri yargıları, beklentileri, hedefleri ve inançlarından meydana gelir. Mizacın aksine benlik değışken ve hareketli bir yapıya sahiptir ve mizaç gibi genetik, karakter gibi yaşam içinde gelişen özelliklerin bir birleşimi olarak düşünülebilir. Kişinin genetik yolla sahip olduğu fiziksel özellikler, daha sonra yaşadığı toplum benlik gelişimini etkiler. Bireyin toplum tarafından değerlendirilip kişiliğince algılanması bireye kendi benliğini tanıma fırsatı sunar (Köknel, 1982). “Kişinin içinde kendisini gözetleyen, yargılayan, değerlendiren ve davranışlarını düzene koyup onu yöneten bir güç olan benlik; “ben neyim, ben ne yapabilirim, değeri yargıları nedir, hayatta ne istiyorum” gibi soruların cevaplarından oluşur” (Baymur, 1985; Kaya, 1997).

2.3.2. Kişilik Gelişimini Etkileyen Faktörler

Bireylerin kişilik yapılarını biçimlendiren birçok faktör bulunmaktadır. Söz konusu faktörler bireylere etki ederek bireyin kişilik yapısını biçimlendirmektedir. Temelde kişiliğı etkileyen ana faktörler şu şekilde kategorize edilmektedir (Yıldırım, 2014):

- Genetik faktörler (Kalıtım)
- Aile faktörü
- Kültürel ve sosyal faktörler
- Ruhsal faktörler
- Coğrafi ve fiziksel faktör

İnsanlar olarak sürekli iletişim ve etkileşim içerisindeyiz. Diğer insanlarla olan iletişim sürecimiz boyunca onlara yansıttığımız izlenimler bizlerin kişilik özelliklerimizi meydana getirir. Bu özellikler birden ortaya çıkmaz. İnsan, kalıtım yoluyla kazanılan fiziksel ve duygusal özelliklerin dışında çevrenin, deneyimlerin, kültürün etkisindedir. Zekâ da kalıtımın biyolojik faktörlerinden biridir ve yine de doğuştan gelen ancak eğitimle gelişen bir kavramdır. İnsanın yaşamındaki olumlu veya olumsuz tüm davranışları zekâ gelişimi ile ilişkilendirilebilir. Zekânın gelişim faktörü ise doğrudan doğruya iyi bir eğitimle bağlantılıdır. Eğitim ise insanın doğduğu andan itibaren aile ile başlar. Çocuk burada büyür, gelişir ve doğru ile yanlış öğrenir. Ailesinde gördüğü eğitim ve kazandığı değer yargıları ile toplum içindeki tutumunu belirler. Bu tutumların karşısında toplum insana kişiliğine dair yansımalar gösterir. Her toplum farklı değer yargılarına sahip olmakla birlikte hangi kişilik özelliklerine karşı durup hangilerini onayladığını yine tarihsel süreç içerisinde kültürlerine işlemiştir. Bu bakımından toplumun değer yargılarının, kültürün, çevresel şartların kişilik üzerindeki etkisi yadsınamaz bir gerçektir (Koptagel, 1982; Çon, 2017).

2.3.3. Sporcuların Kişilik Özellikleri

Spor özü gereği iyi hali, doğruluk ve dürüstlüğü, saygıyı, çalışkanlığı öğütler. Bu öğütlere göre düşünüldüğünde sporla uğraşan bireylerin kişilik gelişimlerinin bu yönde olumlu bir ivme kazanması beklenir. Spor, insanları bir araya getirerek iletişim haline geçmelerini, birbirlerinin düşüncelerinden faydalanarak karşılıklı olarak birbirlerini etkilemelerini sağladığından sporun kişilik gelişiminde son derece önem arz ettiği söylenebilir. Spor yapan ve bunu bir yaşam felsefesi olarak gören insanlarda çalışkanlık, kendine ve çevreye saygı, sosyallik, uyumluluk gibi pek çok özelliğin spor dışında kalan insanlara oranla daha yoğun olarak hissedilmesi beklenir. İster amatörce ister profesyonel olarak yapılsın, spor kişiye istikrar kazandırır, eksiklerinin ve eksikleri gideriş yolunun bilince olmasını sağlar. Gerçek sporcu fiziksel sınırlarını iyi tanır, sportif değerlere hakimdir ve spor ahlakını yok saymaz. Zaten sporun mantığında esas olan bir rekabetten galip ayrılmaktan çok o rekabet içinde bulunabilmektir. Bunun

bilincinde olan sporcular faaliyetlerinde katılım gösterdikleri spor dalının önceden belirlenmiş olan kurallarına uyum gösterirler. Bu bilincin farkında olan sporcular tabi ki belirlenmiş sınırlar içerisinde, eşit şartlarda kazanmak için çaba sarf ederek, çalışmalarını bu yönde geliştireceklerdir. Ancak bunun dışında hareket ederek rekabeti başka boyutlara ulaştırıp kazanmak amacıyla yalnızca kendi çıkarlarını gözeten, siyah ve beyaz olarak ayrılmış sınırlarda gri noktalar arayan sporcular kendilerinde bulunması beklenen kişisel özelliklere aykırı hareket etmiş olur. Sonuç olarak rekabeti saygı ve kurallar çerçevesinde rakip kılmak gerekir ki zaten rekabet içermeyen ve rakip olmadan bir spor faaliyeti düşünülemez. Sonuç olarak; kişiliğin şekillenmesinde spor oldukça önemlidir. Kişisel disiplin sporcunun bireysel çalışmalarıyla gelişirken, takım sporları insanlar arasında iş birliğinde bulunmayı öğretir. Spor insanlar arasındaki iletişimi ve ilişkileri geliştirerek sosyalleşmeyi olumlu yönde etkiler. İnsanın doğası gereği iç güdülerinden biri olan saldırganlık tutumu spor sayesinde kurallara bağlı kalınarak sistemden uzaklaştırılabilir. (Küçük ve Koç, 2004; Toohey, & Veal, 2000; Öngel, 1997).

Spor yapan insan sadece duygularını tanıyan ve onları kontrol edebilen bir kişi olmakla kalmaz aynı zamanda insanlar arası ilişkilerinde sınırlarını bilen, diğer bireylerin özgürlüklerine saygı duyan ve kurallara uyabilen bir kişi haline gelir (Pehlivan, 2005).

Sporun doğası, içinde barındırdığı düşünceler, insan hayatına olumlu katkılarından hareketle sporcuların; disiplin, adalet, uyum, cesaret, soğukkanlılık, liderlik, çalışkanlık, yardımseverlik, kararlılık, vizyon gibi duygu ve kişisel özelliklere sahip olmaları beklenir.

2.4. Ebeveynlik: Anne-Baba Tutumları

2.4.1. Aile

Toplum içerisindeki en küçük topluluk olan aile, evlilik veya kan bağı ile bağlanan eşler ve çocuklar arası ilişkiden doğar. Her insan bir anne ve bir babadan dünyaya geldiği için aile doğal olarak toplumu oluşturan fertlerin ve toplumsallaşmanın temelidir. Haliyle sağlıklı bir toplum yapısı toplumu oluşturan aile kavramının sağlamlığı ile doğru orantılıdır. Çünkü sağlıklı toplum kendini yetiştirebilmiş, iyi eğitilmiş ve sosyal bilinci yüksek bireyler tarafından oluşturulur. Bireylerin bu özellikleri barındırabilmesi ise dünyaya gözünü açtığı ve ilk eğitimini

aldığı ailesi ile bağlantılıdır. Olumsuz şartlarda yetişen ve aile olgusunun farkında olmadan ilk eğitimini yanlış alan veya hiç alamayan bireyler yaşamlarında sosyal hayata ayak uydurmakta zorluk çekerek topluma faydalı olamazlar. Fertlerinden yeterli verimi elde edemeyen toplumlar ise büyük çerçevede refahı sağlamak ve ideal yaşam standartları sunma konusunda güçlüklerle karşılaşır. İlk olarak çocuk aile içerisinde dış dünya ile karşılaşır ve bir akraba topluluğu ile bir araya gelir. Akrabalık ilişkisi tanımlanırken, evlilik ve soy bağının etkin olduğu ilişkilerin meydana getirdiği yükümlülükler olarak tanımlanmaktadır. Akrabalık aynı zamanda aile bağlarıyla oluşan yeni statüler ve bu statüler arası ilişkileri de oluşturmaktadır. Akrabalıkta etkili olan ilk bağ biyolojik ilişkilerden kaynaklanmaktadır.

Aile yapısı her durumda, her şekilde var olmaya devam eder. Toplumlar yaşamlarını sürdürdükçe aile kavramından da bahsedilecektir. Erkal'ın (2000) da ifade ettiği gibi, aile bütünleştiricidir, vazgeçilemez ve alternatifi olmayan bir sosyal müessesedir. Tarihi süreç içerisinde aile biçimleri de değişmiştir. Toplum içinde aile yapıları farklı biçimlerde görülebilir. Bunlar genel tanımlamalarıyla; üye sayısına göre aileler çekirdek veya geniş aile, aile içi otoriter duruma göre ataerkil veya anaerkil aile, yaşayış şekillerine göre geleneksel veya modern aile olarak ifade edebilir. Çocuğun sağlıklı bir kişilik geliştirmesinde en önemli etken ailedir. Burada önemli nokta çocuğa yönelik davranışın çocuk tarafından nasıl algılandığıdır. Algılama biçimi çocuğun kişilik gelişimine önemli katkı sağlar.

Sağlıklı aileyi yaratan en temel unsurun, aile bireylerinin o ailenin parçası olmaktan mutluluk duydukları, gereksinimlerinin karşılandığını hissettikleri aile ortamına olduğu vurgulanmaktadır. Kişiliğin gelişiminde aileler içinde sağlıklı ve başarılı bir iletişimin sağlanması önemli bir faktördür. Ailenin fertlerine bu uygun ortamı sağlaması duygusal ve ruhsal sağlığın kazanılması, bireyde toplum tarafından onaylanacak kişilik özellikleri geliştirilmesi ve kendi aralarındaki ilişkileri de kuvvetlendirecek yönlerde doğrudan etkilidir.

2.4.2. Ebeveynlik

Anne veya baba tarafından bazen ayrı ayrı bazen ise birlikte hareket ederek çocuğun davranışlarını belirli bir yöne doğru yönlendirmek amaçlı sergilenen davranışlar ebeveynlik olarak tanımlanır. Çocuk sahibi olan bireyler doğal olarak birer anne babadır. Ancak ebeveynlik anne ve baba olmanın dışında çocuğun sağlıklı

gelişimini ilgilendiren önemli bir görevdir. Çocuk dünyaya geldiği ilk andan itibaren ebeveynleri ile yakın ve yoğun bir iletişim halindedir. Ebeveynlerin sergilediği davranışlarda sürekli bir gözlem halinde olduğu için çocuğun ilk rol modeli ebeveynleridir. Kişiliğin oluşumu anne baba davranışları ile başlar. Çocuğun gözlem yeteneğinin yanında ebeveynlerin iyi-kötü, doğru-yanlış algıları da çocuğun gelişimini doğrudan etkiler. Çünkü görece kötü bir davranışta bulunan ebeveyn, çocuğunun da aynı davranışı sergilemesinde bir olumsuzluk görmez ve o davranışın sonuçlarından rahatsızlık duymaz. Oysa eğer o davranış toplum içinde doğru olmayan bir davranış olarak nitelendiriliyorsa çocuğun toplum içerisindeki konumlanması da sapma eğilimine girecektir (Özden, 2013; Sünbül ve ark., 2005; Kuzgun, 2009).

2.4.3. Anne-Baba Tutumları

Anne baba tutumlarından bahsetmeden önce tutum kavramının tanımını yapmak gerekir. Tutum, bireyin herhangi bir durum, kişi, olay veya davranışa karşı takındığı ve sürekli olarak devam eden duygu, düşünce ve davranış yönelimleridir. Kişiler dış çevrelerinden bir davranış sergilemek zorunda bırakıldıklarında içinde bulundukları şartlara bağlı olarak takındıkları tavır, bakış açıları ve benzer olaylara karşı edindikleri genel yaklaşımlar tutumları oluşturur. Bireyler kendi içlerinde bu durumlara karşı bir analizde bulunarak olumlu veya olumsuz bir tepki gösterirler. (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2017). Türk Dil Kurumu sözlüğünde tutum “Belli nesnelere, olaylara, kişilere karşı belli biçimde davranma yolunda toplumsal olarak kazanılmış bir eğişim ya da yönelim” belirtilmiştir (TDK, 2017).

Çocuğun hayatını devam ettirdiği ortam olan aile ortamı, çocuğun gelişimini ve başkaları ile olan ilişkilerini etkilemektedir. Aile çocuğun eğitiminde, duygusal ve sosyal gelişiminde önemli rol almaktadır. Bu gelişim ve ilişkiler ilk başta ailedeki kişilerin çocuklara dönük tutumları ve tüm aile ilişkilerinin etkisi altında sağlanmaktadır (Hanımoğlu, 2010). Aile ortamı çocuğun doğduğu andan başlayarak karşılaştığı ilk çevre olması dolayısıyla, toplumsal etmenlerin birey üzerindeki etkilerinin ilk ve en yoğun görüldüğü ortamdır. Sosyo-kültürel faktörler içerisinde aile ortamı, anne baba çocuk ilişkileri ve anne baba tutumları önemli bir yerdedir (Senemoğlu, 2009).

Kuzgun ve Eldeleklioğlu (2005)' na göre Türkiye'de sıklıkla rastlanan üç tür anne sbaba tutumu vardır. Bunlar; aşırı koruyucu, baskıcı otoriter ve demokratik anne-baba tutumlarıdır.

Aşağıda bu anne- baba tutumlarının genel özellikleri açıklanmıştır.

2.4.3.1. Demokratik Ebeveyn Tutumu

Çocuğun sağlıklı kişilik yapısı oluşturmada en etkili ve en olumlu sonucu verecek olan ebeveyn tutumu demokratik tutumdur. Bu tutumda çocuklara kendilerine ait, özgürce hareket edebildikleri alanlar sağlanır ve çocuklar onlara hissettirilmeyecek şekilde ebeveynleri tarafından uzaktan denetlenirler. Bu tutumda ebeveynler çocuklarına ve oluşturdukları benliklerine saygı gösterirler. Bu tutumu takınan anne ve baba çocuklarına güven duygusunu hissettirirler. Çocuklara seçim olağanı sunan ebeveynler onlara hem özgüven sağlarken hem de kararının sonuçları ile mücadele etme şansı tanımış olurlar. Bu ebeveyn tutumunda anne-baba ve çocuk arasında sıcak bir iletişim vardır. Demokratik tutumun çıkış noktası ise mutlak sevgidir. Başarısız çocukluk dönemi geçirdiği söylenebilecek olan bireylerde çocukluk dönemlerinde demokratik tutumdan uzak anne-baba davranışı ve kaygı, özgüvensizlik göze çarpar. Demokratik ebeveyn tutumu çocuğun gelişiminde doğrudan ve önemli bir rol oynar. Bu tutumla yetişen çocuklar topluma faydalı bireyler olarak hayata karışırlar (Eri, 2018; Günalp, 2007)

“Demokratik aile ortamında güven verici, destekleyici ve normal sınırlar içerisinde hoşgörü vardır. Çocuğun duygu ve düşüncelerinde saygı duyulur. Çocuğun da ailede söz hakkı vardır. Ailede çocuğa değer verilir, çocuk olduğu gibi kabul edilir. Anne-baba çocuğun kendini gerçekleştirmesine ve bağımsızlık kazanmasına yardımcı olur. Böylece çocuk kendi kararlarını kendisinin vermesi alışkanlığını kazanır” (Kaya, 1997).

2.4.3.2. Baskıcı-Otoriter Ebeveyn Tutumu

Bu ebeveyn tutumunda çocuktan anne ve babasına karşı itaat etmesi istenir. Ebeveyn ve çocuk ilişkisi son derece katıdır. İletişim sert ve agresif bir tonda gerçekleşir. Ebeveynler çocuğun yaşamında karşılaştığı olayları kendi bakış açıları ile yorumlarlar. Ebeveynlerin çocuğa gösterdiği sevgi şartlara bağlıdır ve yalnızca ebeveyn beklentileri çocuk tarafından karşılandığında gösterilir. Aile ile ilgili kararlar alınırken çocuğun fikri sorulmaz, konuşması için söz hakkı verilmez. Her çocukta

görülebilecek ve olumsuz sonuçlara neden olan olaylar otoriter ebeveynler tarafından cezalandırılır. Çocuk üzerinde yüksek baskı hakimdir. Bu tutuma sahip anne ve babanın ise sahip olduğu algı, çocuğun bir asker gibi itaat etmesinin güzel bir kişilik özelliği olduğudur. Çocuğun değeri otoriteye bağlılığı ile ölçülür. Bu tutumla yetişen çocuklar sosyal hayatta kırılgan, güvensiz, yoğun kaygı ile birlikte sağlıklı iletişimden uzak bir yaşam sürdürürler (Eri, 2018; Yücel, 2017; Günalp, 2007).

2.4.3.3. Aşırı Koruyucu Ebeveyn Tutumu

Bu tutumda ise ebeveynler tarafından çocuğa aşırı bir sevgi ve üzerine titreme durumu söz konusudur. Çocuk ebeveynleri tarafından oldukça fazla kontrol edilir. Ayrıca buna karşılık çocuğun istekleri de ebeveynlerce koşulsuz kabul edilmektedir (Kaya, 1997).

Aşırı koruyucu ebeveyn tutumu veya koruyucu-istekçi tutum olarak adlandırılabilen bu tutumda ebeveynler çocuğa deneyim fırsatı vermezler. Çocuğun yaşayarak öğrenmesi ve deneyimleyerek kişiliğine işlemesi gereken durumları ebeveynler çocuğun yerine gerçekleştirirler. Bu durumlarda ise çocuklar kendisi için gerekli olan konularda yetkinlik kazanamaz ve özgüvenlerini artıramazlar. Hayatta karşılaştığı olayları algılayamayan, değerlendiremeyen, kendi bakış açıları ile yoğurup karar veremeyen çocuklar yetişir (Sezer, 2010). Bu anlayışa sahip ebeveynler tutumlarında herhangi bir yanlışlık bulmazlar, aksine bunun masum bir yaklaşım olduğunu düşünürler. Bu tutum ile büyüyen çocuklar ileri dönemlerde de bir başkasına muhtaç olurlar. Otoriter tutumda da olduğu gibi çocuk özgüven kazanamaz. Hayatın zorluklarına karşı aşırı kırılgan bir yapıya sahip olurlar. Bu çocukların yetişkinlik dönemlerinde de anne veya babalarına bağımlı oldukları gözlenir. Bu tutumda da çocuk dış deneyimlere kapalı olarak yetişir ve kişilik özellikleri gelişmez (Eri, 2018; Günalp, 2007).

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın amacına, araştırmanın modeline, araştırmanın evrenine ve örnekleme, araştırmada yararlanılacak verilerin elde edilme yöntemine ve araştırma verilerinin analiz sürecine dair bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, altyapılarda futbol eğitimi görmekte olan sporcuların ahlaki karar alma tutumlarında ebeveyn faktörünün etkisini ortaya koymaktır. Ayrıca araştırmaya katılan sporcuların demografik bilgilerinin (yaş, eğitim durumu, kardeş sayısı, anne-baba eğitim durumu, anne-baba medeni hal, ekonomik düzey, yaptığı spor yılı, şu anki kulüpteki spor yılı, anne-baba müsabaka izleme düzeyi, anne-baba sporu destekleme düzeyi) araştırmada kullanılan veri toplama araçları ile olan ilişkisi incelenmek istenmiştir.

3.2. Araştırmanın Modeli

Altyapılarda futbol eğitimi alan sporcuların, ahlaki karar alma tutumları ile algılanan ebeveyn davranışları arasındaki ilişkiyi inceleyen bu çalışma, ilişkisel tarama modeline dayanır.

Araştırmada, katılımcı sporcuların kendilerine sunulan “Kişisel Bilgi Formu” ile demografik bilgileri tespit edilmiş, cevaplamaları istenilen iki farklı ölçek ile ise ahlaki karar alma tutumları ve algılanan anne-baba tutumları ile ilgili veriler toplanmıştır.

3.3. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Samsun ilinde faaliyet gösteren Yılport Samsunspor A.Ş. ve Atakum Belediyespor kulüplerinin altyapıları oluşturmıştır. Araştırmada faydalanan Ahlaki Karar Alma Tutumları Ölçeği ve Anne-Baba Tutum Ölçeği 255 altyapı sporcusuna uygulanmıştır. Araştırmaya, kulüplerinin U-19, U-17, U-16 ve U-14 takımlarında forma giyen sporcular katılmıştır.

3.4 Verilerin Elde Edilmesi

Araştırmada, katılımcı sporcuların demografik bilgilerini elde etmek amacıyla “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Sporcuların ahlaki karar alma tutumlarını belirlemek amacıyla “Altyapı Sporcularında Ahlaki Karar Alma Tutumları Ölçeği”, sporcuların algıladıkları anne-baba tutumlarını belirlemek amacıyla ise “Anne-Baba Tutum Ölçeği” kullanılmıştır.

• **Kişisel Bilgi Formu:** Araştırmaya katılan sporcuların yaşı, öğrenim durumu, kardeş sayısı, anne ve baba öğrenim durumları, anne-baba medeni halleri, sosyo-ekonomik algılama düzeyi, kaç yıldır spor yaptıkları, bulundukları kulüpteki spor yılı, anne-baba müsabaka/antrenman izleme sıklığı, anne-baba spor alanında destek düzeyi gibi araştırmanın bağımsız değişkenleri hakkında demografik içerikli veri toplamak amacı ile kullanılacak olan kişisel bilgi formu oluşturulmuştur.

• **Altyapı Sporcularında Ahlaki Karar Alma Tutumları Ölçeği:** Sporcuların ahlaki karar alma tutumlarını incelemek amacı ile Türk kültürüne uyarlaması Gürpınar (2014) tarafından yapılan, Lee, Whitehead ve Ntoumanis (2007) tarafından geliştirilen 9 maddeli ve 3 altboyuta sahip “Attitudes to moral decision-making in youth sport questionnaire (AMDYSQ)” ölçekten yararlanılmıştır. Ölçeğin alt boyutlarını yarışma severliği benimsemek, hileyi benimsemek ve adilce kazanmayı korumak oluşturmaktadır. Ölçekte yer alan 9 maddenin 6 adedi olumsuz (1, 2, 4, 5, 6 ve 8) ve 3 adedi olumlu (3, 7, 9) anlam taşımaktadırlar. Ölçek, kesinlikle katılmıyorum (1) ve kesinlikle katılıyorum (5) arasında puanlanan 5’li likert tipi bir ölçektir. Ölçekte yer alan 1, 5 ve 8. maddeler “Hileyi Benimsemek” alt boyutuna, 2, 4 ve 6. maddeler “Yarışma Severliği Benimsemek” alt boyutuna, 3, 7 ve 9. maddeler “Adilce Kazanmayı Korumak” alt boyutuna karşılık gelmektedir. Ölçeğe ait iç tutarlılık (Cronbach Alfa) katsayısı 0.850 olarak hesaplanmıştır.

• **Anne-Baba Tutum Ölçeği:** Algılanan ebeveyn tutumlarını ölçmek amacı ile Kuzgun (1972) tarafından geliştirilmiş ve Eldeleklioğlu (1993) tarafından revize edilmiş toplam 40 maddeden oluşan bir ölçektir. Ölçek, 5’li likert tipi ölçektir. Ölçekteki puanlama, Hiç Uygun Değil (1), Pek Uygun Değil (2), Biraz Uygun (3), Çok Uygun (4), Tamamen Uygun (5) şeklinde düzenlenmiştir. Ölçek, demokratik anne-baba tutumu, otoriter anne-baba tutumu, koruyucu-istekçi anne baba tutumu olmak üzere üç ana alt boyuta sahiptir. Ölçeğin 40 maddesinden 15’i demokratik stili, 15’i koruyucu stili, 10’i otoriter stili ölçer. Hiç Uygun Değil 1 puan anlamına gelirken Tamamen Uygun 5 puan anlamına gelmektedir. Ölçeğe ait iç tutarlılık (Cronbach Alfa) katsayısı 0.945 olarak hesaplanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada, sporculardan elde edilen verilerin analizi SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 25.0 istatistik paket programı ile sağlanmıştır. Araştırmada ikili grupların karşılaştırılmasında Student t testi, ikiden fazla grup karşılaştırılmasında Tek Yönlü Varyans Analizi, gruplar arasında farklılık olduğu durumlarda farklılığın yönünü tespit edebilmek için Tukey çoklu karşılaştırma testinden yararlanılmıştır. Anne-Baba tutumunun sporcuların ahlaki karar alma tutumlarını yordama gücünü inceleme amacıyla ise regresyon analizinden yararlanılmıştır. Elde edilen bulgular aritmetik ortalama ve standart sapma olarak ifade edilmiş olup, $P < 0,05$ önem seviyesinde anlamlı kabul edilmiştir.

3.6. Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırmada faydalanılacak veriler toplanmaya başlanmadan önce, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu Onayı (EK) alınmıştır. Araştırmaya katılan sporcuların yaş ortalaması 16.02'dir. Bu sebeple katılımcı sporculardan veri elde etmeye başlamadan önce, Yılport Samsunspor A.Ş. ve Atakum Belediyespor kulüplerinin antrenör ve yöneticileri bilgilendirilmiş olup gerekli izinler alınmıştır. Ayrıca antrenörler aracılığı ile sporcu ailelerin de veri elde edilmesinden haberdar olmaları sağlanmıştır.

Araştırmada kullanılan Altyapı Sporcularında Ahlaki Karar Alma Tutumları Ölçeği için Doç. Dr. Bahri GÜRPINAR ve Anne-Baba Tutum için ise Prof. Dr. Jale ELDELEKLİOĞLU'dan ölçek kullanım izinleri alınmıştır.

3.7. Araştırmanın Sınırlılıkları

3.7.1. Araştırma Samsun ili içerisinde ikamet eden, Yılport Samsunspor A.Ş. ve Atakum Belediyespor kulüplerinin U-19, U-17, U-16 ve U-14 takımlarında forma giyen 255 sporcu ile sınırlıdır. Sonuçlar benzer gruplar ile ilgili fikir verebilir ancak aynı yaş gruplarındaki sporcu olmayan gençler için genellenemez.

3.7.2. Araştırmada incelenen ahlaki karar alma tutumları ve algılanan anne-baba tutumları, Altyapı Sporcularında Ahlaki Karar Alma Tutumları Ölçeği ve Anne-Baba Tutum Ölçeği'nin ölçtüğü nitelikler ile sınırlıdır.

4. BULGULAR

Bu bölümde, sporcuların ahlaki karar kalma tutumları ve algıladıkları anne-baba tutumları incelenmiş olup, elde edilen veriler sporcuların demografik bilgileri ile karşılaştırılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların yaşlarının tanımlayıcı istatistiği

	n	Ort.	S.S.	Min.	Maks
Katılımcının Yaşı	255	16,02	1,479	14	19

Çalışmaya 255 kişi katılmış, katılımcıların yaş ortalaması 16,02 olarak bulunmuştur.

Tablo 2. Katılımcıların eğitim durumuna göre anne baba tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Ölçek ve alt boyutları		n	Ort.	S.S.	t	p
Anne-Baba Tutum Ölçeği	Ortaokul	43	145,21	30,24	0,549	0,584
	Lise	212	142,80	25,41		
Demokratik Tutum	Ortaokul	43	55,09	14,06	-0,297	0,767
	Lise	212	55,75	13,05		
Koruyucu Tutum	Ortaokul	43	49,88	11,59	1,188	0,236
	Lise	212	47,88	9,74		
Otoriter Tutum	Ortaokul	43	40,23	7,11	0,880	0,380
	Lise	212	39,17	7,28		

Katılımcıların eğitim durumuna göre ortaokul ve lise öğrencilerinin anne baba tutum toplam puanları arasında farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>0,05$). Bu sebeple katılımcı sporcu grubu eğitim durumları açısından anne-baba tutumlarında homojen bir görüntü sergilemektedir.

Tablo 3. Katılımcıların eğitim durumuna göre ahlaki karar alma puanlarının karşılaştırılması

Ölçek ve alt boyutları		n	Ort.	S.S.	t	p
Ahlaki Karar Alma Tutum Ölçeği	Ortaokul	43	32,14	8,25	-0,324	0,746
	Lise	212	32,55	7,37		
Hileyi Benimsemek	Ortaokul	43	10,56	4,35	-0,946	0,345
	Lise	212	11,17	3,80		
Yarışma Severliği Benimsemek	Ortaokul	43	8,42	3,51	-0,132	0,895
	Lise	212	8,49	3,22		
Adilce Kazanmayı Korumak	Ortaokul	43	13,16	2,20	0,762	0,446
	Lise	212	12,88	2,20		

Katılımcıların eğitim durumuna göre ahlaki karar alma puanları karşılaştırıldığında gruplar arasında farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>0,05$). Bu sebeple katılımcı sporcu grubu eğitim durumları açısından ahlaki karar alma tutumlarında homojen bir görüntü sergilemektedir.

Tablo 4. Katılımcıların kardeş sayısına göre anne baba tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Ölçek ve alt boyutları	n	Ort.	S.S.	F	p
Anne-Baba Tutum Ölçeği	1 kardeş	41	149,63	23,19	2,435 0,065
	2 kardeş	105	144,64	25,92	
	3 kardeş	79	141,66	25,73	
	4 ve üzeri	30	133,47	30,44	
Demokratik Tutum	1 kardeş	41	54,83	11,83	2,370 0,071
	2 kardeş	105	57,71	12,92	
	3 kardeş	79	55,16	13,39	
	4 ve üzeri	30	50,73	14,48	
Koruyucu Tutum	1 kardeş	41	52,68 b	9,72	3,351 0,020
	2 kardeş	105	47,36 a	9,74	
	3 kardeş	79	47,63 ab	10,32	
	4 ve üzeri	30	46,67 a	9,93	
Otoriter Tutum	1 kardeş	41	42,12 b	5,51	4,368 0,005
	2 kardeş	105	39,56 ab	7,03	
	3 kardeş	79	38,86 ab	7,21	
	4 ve üzeri	30	36,07 a	8,85	

Katılımcıların kardeş sayısına göre anne baba tutum toplam puanları ve demokratik alt boyut toplam puanları arasında farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p=0,065$). Ancak, koruyucu alt boyutunda 1 kardeş olanlar, 2 ve 4 üzeri kardeşi olanlardan yüksek puana sahip olarak bulunurken, otoriter alt boyutunda 1 kardeş olanlar 3 ve 4 kardeş olanlardan daha yüksek puana sahip olarak bulunmuştur ($p<0,05$).

Tablo 5. Katılımcıların kardeş sayısına göre ahlaki karar alma puanlarının karşılaştırılması

Ölçek ve alt boyutları		n	Ort.	S.S.	F	p
Ahlaki Karar Alma Tutum Ölçeği	1 kardeş	41	32,07	7,11	1,040	0,375
	2 kardeş	105	33,46	7,47		
	3 kardeş	79	31,72	7,83		
	4 ve üzeri	30	31,60	7,29		
Hileyi Benimsemek	1 kardeş	41	11,07	3,81	1,063	0,365
	2 kardeş	105	11,55	3,59		
	3 kardeş	79	10,57	4,22		
	4 ve üzeri	30	10,70	4,12		
Yarışma Severliği Benimsemek	1 kardeş	41	7,68	3,32	2,094	0,101
	2 kardeş	105	9,01	3,33		
	3 kardeş	79	8,41	3,26		
	4 ve üzeri	30	7,90	2,75		
Adilce Kazanmayı Korumak	1 kardeş	41	13,32	2,03	0,622	0,601
	2 kardeş	105	12,90	2,31		
	3 kardeş	79	12,75	2,24		
	4 ve üzeri	30	13,00	1,93		

Katılımcıların kardeş sayısına göre ahlaki karar alma puanları karşılaştırıldığında gruplar arasında farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Tablo 6. Katılımcıların baba eğitim durumuna göre anne baba tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Ölçek ve alt boyutları		n	Ort.	S.S.	F	p
Anne-Baba Tutum Ölçeği	İlkokul	42	134,55 b	25,97	6,127	0,001
	Ortaokul	34	134,47 b	31,84		
	Lise	106	143,09 ab	26,29		
	Üniversite	73	152,41 a	20,15		
Demokratik Tutum	İlkokul	42	51,21 c	14,59	5,596	0,001
	Ortaokul	34	52,03 b	16,21		
	Lise	106	55,42 ab	12,80		
	Üniversite	73	60,18 a	9,76		
Koruyucu Tutum	İlkokul	42	44,60 b	10,82	4,543	0,004
	Ortaokul	34	45,68 b	9,64		
	Lise	106	48,59 ab	10,08		
	Üniversite	73	50,95 a	9,08		
Otoriter Tutum	İlkokul	42	38,74 ab	7,36	3,427	0,018
	Ortaokul	34	36,76 b	9,26		
	Lise	106	39,08 ab	7,04		
	Üniversite	73	41,29 a	5,98		

Katılımcıların baba eğitim durumuna göre demokratik ve koruyucu alt tutum puanlarında üniversite mezunu olanlar ilkokul ve ortaokul mezunlarından, Otoriter alt boyutunda ise üniversite mezunları ortaokul mezunlarından istatistiki olarak yüksek puana sahiptir ($p>0,05$).

Tablo 7. Katılımcıların baba eğitim durumuna göre ahlaki karar alma puanlarının karşılaştırılması

Ölçek ve alt boyutları		n	Ort.	S.S.	F	p
Ahlaki Karar Alma Tutum Ölçeği	İlkokul	42	29,69 b	7,84	6,127	0,001
	Ortaokul	34	30,79 b	8,66		
	Lise	106	32,63 ab	7,62		
	Üniversite	73	34,64 a	5,84		
Hileyi Benimsemek	İlkokul	42	9,88 b	3,98	3,418	0,018
	Ortaokul	34	10,18 b	4,59		
	Lise	106	11,19 ab	3,98		
	Üniversite	73	12,00 a	3,10		
Yarışma Severliği Benimsemek	İlkokul	42	7,64	2,95	1,884	0,133
	Ortaokul	34	8,32	3,47		
	Lise	106	8,42	3,36		
	Üniversite	73	9,11	3,14		
Adilce Kazanmayı Korumak	İlkokul	42	12,17 b	2,66	4,727	0,003
	Ortaokul	34	12,29 b	2,14		
	Lise	106	13,02 ab	2,29		
	Üniversite	73	13,53 a	1,54		

Katılımcıların baba eğitim durumuna göre ahlaki karar alma alt boyutları karşılaştırıldığına Hileyi benimsemek ve Adilce Kazanmayı korumak alt boyutlarına üniversite mezunları ilkokul ve ortaokul mezunlarından yüksek puana sahiptir ($p<0,05$).

Tablo 8. Katılımcıların anne eğitim durumuna göre anne baba tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Ölçek ve alt boyutları		n	Ort.	S.S.	F	p
Anne-Baba Tutum Ölçeği	İlkokul	48	126,38 c	31,55	12,040	<0,001
	Ortaokul	50	142,66 b	23,34		
	Lise	110	145,25 ab	23,57		
	Üniversite	47	156,19 a	20,22		
Demokratik Tutum	İlkokul	48	47,58 c	16,50	10,602	<0,001
	Ortaokul	50	56,84 b	11,75		
	Lise	110	55,98 b	11,95		
	Üniversite	47	61,79 a	9,49		
Koruyucu Tutum	İlkokul	48	43,54 b	10,91	8,530	<0,001
	Ortaokul	50	45,68 b	9,69		
	Lise	110	49,67 a	9,21		
	Üniversite	47	52,30 a	9,30		
Otoriter Tutum	İlkokul	48	35,25 b	9,48	8,279	<0,001
	Ortaokul	50	40,14 a	6,30		
	Lise	110	39,59 a	6,51		
	Üniversite	47	42,11 a	5,44		

Demokratik alt boyutta üniversite mezunları, lise, ortaokul, ilkokul mezunlarında yüksek puana, lise ve ortaokul mezunları da ilkokul mezunlarından yüksek puana sahiptir ($p>0,001$). Koruyucu alt boyutta lise ve üniversite mezunları ortaokul ve ilkokul mezunlarından, otoriter alt boyutta da üniversite, lise, ortaokul mezunları ilkokul mezunlarından yüksek puana sahiptir ($p<0,001$). Anne eğitim seviyesi arttıkça demokratik tutum boyutunun da arttığı, demokratik tutum boyutunun anne eğitim seviyesinde diğer tutumlardan daha önde olduğu gözlemlenmektedir.

Tablo 9. Katılımcıların anne eğitim durumuna göre ahlaki karar alma puanlarının karşılaştırılması

Ölçek ve alt boyutları		n	Ort.	S.S.	F	p
Ahlaki Karar Alma Tutum Ölçeği	İlkokul	48	30,15 b	8,17	3,508	0,016
	Ortaokul	50	32,44 ab	7,95		
	Lise	110	32,41 ab	7,24		
	Üniversite	47	35,06 a	6,22		
Hileyi Benimsemek	İlkokul	48	10,00 b	3,90	2,748	0,043
	Ortaokul	50	11,18 ab	4,28		
	Lise	110	10,98 ab	3,95		
	Üniversite	47	12,26 a	3,00		
Yarışma Severliği Benimsemek	İlkokul	48	7,67	3,17	1,992	0,116
	Ortaokul	50	8,62	3,03		
	Lise	110	8,43	3,28		
	Üniversite	47	9,28	3,45		
Adilce Kazanmayı Korumak	İlkokul	48	12,48	2,65	2,203	0,088
	Ortaokul	50	12,64	2,35		
	Lise	110	13,00	2,11		
	Üniversite	47	13,53	1,56		

Ahlaki karar alma alt boyutları karşılaştırıldığına Hileyi benimsemek alt boyutunda üniversite mezunları ilkokul mezunlarından yüksek puana sahiptir ($p=0,043$).

Tablo 10. Katılımcıların anne baba medeni durumuna göre anne baba tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Ölçek ve alt boyutları		n	Ort.	S.S.	t	p
Anne-Baba Tutum Ölçeği	Beraber	225	145,89	24,37	4,662	0,048
	Boşanmış/Ayrı	30	123,03	31,04		
Demokratik Tutum	Beraber	225	57,14	12,26	5,215	<0,001
	Boşanmış/Ayrı	30	44,40	14,72		
Koruyucu Tutum	Beraber	225	48,76	9,77	2,386	0,018
	Boşanmış/Ayrı	30	44,13	11,49		
Otoriter Tutum	Beraber	225	39,99	6,94	4,012	<0,001
	Boşanmış/Ayrı	30	34,50	7,75		

Katılımcıların anne baba medeni durumuna göre anne baba tutum ölçeği puanları karşılaştırıldığında bütün alt gruplarda anne babası beraber olanlar boşanmış/ayrı olanlardan yüksek puana sahiptir ($p<0,05$).

Tablo 11. Katılımcıların anne baba medeni durumuna göre ahlaki karar alma puanlarının karşılaştırılması

Ölçek ve alt boyutları		n	Ort.	S.S.	t	p
Ahlaki Karar Alma Tutum Ölçeği	Beraber	225	33,40	6,76	5,660	<0,001
	Boşanmış/Ayrı	30				
Hileyi Benimsemek	Beraber	225	11,50	3,61	5,022	<0,001
	Boşanmış/Ayrı	30	7,87	4,45		
Yarışma Severliği Benimsemek	Beraber	225	8,71	3,18	3,174	0,002
	Boşanmış/Ayrı	30	6,73	3,39		
Adilce Kazanmayı Korumak	Beraber	225	13,19	1,89	5,390	<0,001
	Boşanmış/Ayrı	30	11,00	3,23		

Katılımcıların anne baba medeni durumuna göre ahlaki karar alma puanlarının karşılaştırıldığında bütün alt gruplarda anne babası beraber olanlar boşanmış/ayrı olanlardan yüksek puana sahiptir ($p<0,01$).

Tablo 12. Katılımcıların algıladıkları maddi durumlarına göre anne baba tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Ölçek ve alt boyutları		n	Ort.	S.S.	F	p
Anne-Baba Tutum Ölçeği	Düşük	25	121,60 c	32,05	15,542	<0,001
	Orta	190	143,16 b	24,63		
	Yüksek	40	156,93 a	20,46		
Demokratik Tutum	Düşük	25	42,88 b	17,61	16,921	<0,001
	Orta	190	56,21 a	12,11		
	Yüksek	40	60,90 a	9,94		
Koruyucu Tutum	Düşük	25	46,40 b	9,49	6,588	0,002
	Orta	190	47,37 b	10,08		
	Yüksek	40	53,38 a	8,97		
Otoriter Tutum	Düşük	25	32,32 c	8,89	18,156	<0,001
	Orta	190	39,57 b	6,84		
	Yüksek	40	42,65 a	4,89		

Katılımcıların maddi durumuna göre anne baba tutum ölçeği puanları karşılaştırıldığında demokratik ve otoriter alt boyutlarda yüksek gelirli olanlar düşük ve orta gelirli olanlardan, koruyucu alt boyutta yüksek ve orta gelirli olanlar düşük gelirli olanlardan yüksek puana sahiptir ($p<0,01$).

Tablo 13. Katılımcıların algıladıkları maddi durumlarına göre ahlaki karar alma puanlarının karşılaştırılması

Ölçek ve alt boyutları		n	Ort.	S.S.	F	p
Ahlaki Karar Alma Tutum Ölçeği	Düşük	25	27,32 b	7,56	10,421	<0,001
	Orta	190	32,47 a	7,49		
	Yüksek	40	35,75 a	5,67		
Hileyi Benimsemek	Düşük	25	8,32 b	3,68	8,982	<0,001
	Orta	190	11,16 a	3,90		
	Yüksek	40	12,35 a	3,17		
Yarışma Severliği Benimsemek	Düşük	25	6,48 b	2,31	6,697	0,001
	Orta	190	8,54 a	3,30		
	Yüksek	40	9,43 a	3,13		
Adilce Kazanmayı Korumak	Düşük	25	12,52 b	2,60	5,699	0,004
	Orta	190	12,76 b	2,20		
	Yüksek	40	13,98 a	1,61		

Katılımcıların maddi durumuna göre ahlaki karar alma puanları karşılaştırıldığında Yüksek ve orta gelirli olanlar Hileyi benimsemek ve Adilce Kazanmayı korumak alt boyutunda, Yarışma severliği benimsemek alt boyutunda yüksek ve orta gelirli olanlar düşük gelirli olanlardan yüksek puana sahiptir ($p<0,01$).

Tablo 14. Katılımcıların spor yılına göre anne baba tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Ölçek ve alt boyutları		n	Ort.	S.S.	F	p
Anne-Baba Tutum Ölçeği	5 yıldan az	47	136,68	27,92	1,803	0,167
	5-8 yıl arası	141	144,49	27,18		
	9 yıl ve üzeri	67	145,07	22,40		
Demokratik Tutum	5 yıldan az	47	51,23 b	13,76	3,340	0,037
	5-8 yıl arası	141	56,40 a	13,60		
	9 yıl ve üzeri	67	57,13 a	11,36		
Koruyucu Tutum	5 yıldan az	47	47,60	10,00	0,226	0,798
	5-8 yıl arası	141	48,13	10,63		
	9 yıl ve üzeri	67	48,85	8,98		
Otoriter Tutum	5 yıldan az	47	37,85	7,58	1,562	0,212
	5-8 yıl arası	141	39,96	7,24		
	9 yıl ve üzeri	67	39,09	6,96		

Katılımcıların spor yılına göre demokratik anne baba tutum puanları 5-8 yıl ve 9 yıl üzeri olanlarda 3-5 yıl arası olanlardan yüksektir ($p=0,037$).

Tablo 15. Katılımcıların spor yılına göre ahlaki karar alma puanlarının karşılaştırılması

Ölçek ve alt boyutları		n	Ort.	S.S.	F	p
Ahlaki Karar Alma Tutum Ölçeği	5 yıldan az	47	31,21	7,39	0,948	0,389
	5-8 yıl arası	141	32,58	7,63		
	9 yıl ve üzeri	67	33,15	7,34		
Hileyi Benimsemek	5 yıldan az	47	10,15	3,43	1,959	0,143
	5-8 yıl arası	141	11,13	4,00		
	9 yıl ve üzeri	67	11,60	3,92		
Yarışma Severliği Benimsemek	5 yıldan az	47	8,55	3,42	0,613	0,543
	5-8 yıl arası	141	8,29	3,28		
	9 yıl ve üzeri	67	8,82	3,12		
Adilce Kazanmayı Korumak	5 yıldan az	47	12,51	2,26	1,934	0,147
	5-8 yıl arası	141	13,16	2,23		
	9 yıl ve üzeri	67	12,73	2,06		

Katılımcıların spor yılına göre ahlaki karar alma puanları karşılaştırıldığında gruplar arasında farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Tablo 16. Katılımcıların şimdiki spor kulübündeki spor yılına göre anne baba tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Ölçek ve alt boyutları		n	Ort.	S.S.	F	p
Anne-Baba Tutum Ölçeği	0-3 yıl	98	144,19	25,01	0,940	0,392
	4-6 yıl	104	140,66	28,35		
	7 yıl ve üzeri	53	146,36	24,05		
Demokratik Tutum	0-3 yıl	98	57,90	12,58	2,609	0,076
	4-6 yıl	104	53,70	14,38		
	7 yıl ve üzeri	53	55,26	11,34		
Koruyucu Tutum	0-3 yıl	98	47,01	9,95	2,163	0,117
	4-6 yıl	104	48,16	10,25		
	7 yıl ve üzeri	53	50,57	9,76		
Otoriter Tutum	0-3 yıl	98	39,29	7,25	1,006	0,367
	4-6 yıl	104	38,80	7,56		
	7 yıl ve üzeri	53	40,53	6,58		

Katılımcıların şimdiki spor kulübündeki spor yılına göre anne baba tutum ölçeği puanları karşılaştırıldığında gruplar arasında farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Tablo 17. Katılımcıların şimdiki spor kulübündeki spor yılına göre ahlaki karar alma puanlarının karşılaştırılması

Ölçek ve alt boyutları		n	Ort.	S.S.	F	p
Ahlaki Karar Alma Tutum Ölçeği	0-3 yıl	98	33,01	6,76	1,200	0,303
	4-6 yıl	104	31,61	7,93		
	7 yıl ve üzeri	53	33,21	7,91		
Hileyi Benimsemek	0-3 yıl	98	11,50	3,25	1,447	0,237
	4-6 yıl	104	10,59	4,31		
	7 yıl ve üzeri	53	11,23	4,09		
Yarışma Severliği Benimsemek	0-3 yıl	98	8,99	3,16	2,029	0,134
	4-6 yıl	104	8,10	3,17		
	7 yıl ve üzeri	53	8,28	3,56		
Adilce Kazanmayı Korumak	0-3 yıl	98	12,52 b	2,18	5,091	0,007
	4-6 yıl	104	12,92 ab	2,23		
	7 yıl ve üzeri	53	13,70 a	1,99		

Katılımcıların şimdiki spor kulübündeki spor yılına göre ahlaki karar alma puanları karşılaştırıldığına Adilce Kazanmayı korumak alt boyutunda 7 yıl ve üzeri olanlar 4-6 yıl ile 1-3 yıl olanlardan yüksek puana sahiptir ($p=0,007$).

Tablo 18. Katılımcıların anne babalarının müsabakaya gelme durumuna göre anne baba tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Ölçek ve alt boyutları	n	Ort.	S.S.	F	p
Anne-Baba Tutum Ölçeği	Hiçbir zaman	40	119,78 c	31,27	14,684 <0,001
	Çok az	60	139,60 b	26,26	
	Bazen	88	148,08 ab	21,08	
	Oldukça fazla	67	154,01 a	19,35	
Demokratik Tutum	Hiçbir zaman	40	43,15 c	15,72	24,422 <0,001
	Çok az	60	53,02 b	12,78	
	Bazen	88	58,22 ab	10,06	
	Oldukça fazla	67	62,06 a	9,67	
Koruyucu Tutum	Hiçbir zaman	40	42,95 b	11,37	5,549 0,001
	Çok az	60	47,47 ab	9,62	
	Bazen	88	49,44 a	9,73	
	Oldukça fazla	67	50,43 a	9,10	
Otoriter Tutum	Hiçbir zaman	40	33,68 b	8,65	12,286 <0,001
	Çok az	60	39,12 a	7,39	
	Bazen	88	40,42 a	6,46	
	Oldukça fazla	67	41,52 a	5,32	

Katılımcıların anne babalarının müsabakaya gelme durumuna göre anne baba tutum ölçeği puanları karşılaştırıldığında koruyucu ve otoriter alt boyutta oldukça fazla, bazen, çok az gelenlerle hiçbir zaman izlemeyenler arasında istatistiki olarak fark vardır ($p>0,001$). Demokratik alt boyutta oldukça fazla ve bazen izleyenlerle çok az ve hiç izlemeyenler arasında istatistiki fark vardır ($p<0,001$).

Tablo 19. Katılımcıların anne babalarının müsabakaya gelme durumuna göre ahlaki karar alma puanlarının karşılaştırılması

Ölçek ve alt boyutları		n	Ort.	S.S.	F	p
Ahlaki Karar Alma Tutum Ölçeği	Hiçbir zaman	40	26,00 c	8,27	17,424	<0,001
	Çok az	60	30,55 b	7,53		
	Bazen	88	33,97 a	6,20		
	Oldukça fazla	67	35,09 a	5,06		
Hileyi Benimsemek	Hiçbir zaman	40	8,08 c	4,53	15,317	<0,001
	Çok az	60	10,23 b	3,87		
	Bazen	88	11,97 a	3,44		
	Oldukça fazla	67	12,43 a	2,87		
Yarışma Severliği Benimsemek	Hiçbir zaman	40	5,90 c	2,28	20,827	<0,001
	Çok az	60	7,60 b	3,07		
	Bazen	88	8,90 ab	3,17		
	Oldukça fazla	67	10,25 a	2,85		
Adilce Kazanmayı Korumak	Hiçbir zaman	40	12,03 b	2,97	3,924	0,009
	Çok az	60	12,72 ab	2,37		
	Bazen	88	13,10 a	1,92		
	Oldukça fazla	67	13,43 a	1,64		

Katılımcıların anne babalarının müsabakaya gelme durumuna göre ahlaki karar alma puanları karşılaştırıldığında Hileyi benimsemek ile Yarışma severliği benimsemek alt boyutlarında müsabakaları oldukça fazla, bazen, çok az izleyenler hiç izlemeyenlerden daha yüksek puana sahiptir ($p<0,001$). Adilce Kazanmayı korumak alt boyutunda oldukça fazla ve bazen izleyenler hiçbir zaman izlemeyenlerden yüksek puana sahiptir ($p=0,009$).

Tablo 20. Katılımcıların anne babalarının spor alanını destekleme durumuna göre anne baba tutum ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Ölçek ve alt boyutları		n	Ort.	S.S.	F	p
Anne-Baba Tutum Ölçeği	Çok az	62	114,48 b	27,20	54,622	<0,001
	Oldukça fazla	64	150,67 a	18,67		
	Her zaman	129	153,30 a	17,65		
Demokratik Tutum	Çok az	62	41,39 b	13,71	78,461	<0,001
	Oldukça fazla	64	58,33 a	9,31		
	Her zaman	129	61,16 a	8,99		
Koruyucu Tutum	Çok az	62	40,18 b	9,98	33,008	<0,001
	Oldukça fazla	64	51,58 a	7,65		
	Her zaman	129	50,42 a	9,14		
Otoriter Tutum	Çok az	62	32,92 b	8,57	43,459	<0,001
	Oldukça fazla	64	40,77 a	5,53		
	Her zaman	129	41,73 a	5,24		

Katılımcıların anne babalarının spor alanını destekleme durumuna göre anne baba tutum ölçeği puanları karşılaştırıldığında bütün alt boyutlarda oldukça fazla ve her zaman destekleyenler çok az destekleyenlere göre daha yüksek puana sahiptir ($p<0,001$).

Tablo 21. Katılımcıların anne babalarının spor alanını destekleme durumuna göre ahlaki karar alma puanlarının karşılaştırılması

Ölçek ve alt boyutları		n	Ort.	S.S.	F	p
Ahlaki Karar	Çok az	62	26,48 b	8,00	18,688	<0,001
Alma Tutum	Oldukça fazla	64	33,34 a	7,12		
Ölçeği	Her zaman	129	34,93 a	5,71		
Hileyi Benimsemek	Çok az	62	8,29 c	4,29	29,083	<0,001
	Oldukça fazla	64	11,00 b	3,52		
	Her zaman	129	12,44 a	3,09		
Yarışma Severliği Benimsemek	Çok az	62	6,27 b	2,62	22,765	<0,001
	Oldukça fazla	64	9,23 a	3,39		
	Her zaman	129	9,16 a	3,02		
Adilce Kazanmayı Korumak	Çok az	62	11,92 b	2,80	9,432	<0,001
	Oldukça fazla	64	13,11 a	1,88		
	Her zaman	129	13,33 a	1,86		

Katılımcıların anne babalarının spor alanını destekleme durumuna göre ahlaki karar alma puanları karşılaştırıldığında Hileyi benimsemek alt boyutunda bütün gruplar arasında fark vardır ($p<0,001$). Yarışma severliği benimsemek ve Adilce Kazanmayı korumak alt boyutunda her zaman ve oldukça fazla desteklenenler çok az desteklenenlere göre daha yüksek puana sahiptir ($p<0,001$).

Tablo 22. Anne-Baba Tutumunun Sporcuların Ahlaki Karar Alma Tutumlarına Etkisine İlişkin Regresyon Analizi

Değişkenler	B	Std. Hata	R ²	t	P
Sabit	7,454	2,074	0,373	3,595	$p< .001$
Anne-Baba Tutumu	0,175	0,014		12,268	$p< .001$

Yapılan regresyon analizi, Anne Baba Tutumu boyutu ile Ahlaki Karar Alma Tutumları boyutu arasında olumlu ve anlamlı bir regresyon modeli vermiştir. $F(1, 253)= 150,51$, $p< .001$, ve Anne Baba Tutumu, Ahlaki Karar Alma Tutumlarında meydana gelen değişimin %37,3'ünü ($R^2= 0,373$) açıklamaktadır. Buna göre anne baba tutumu, sporculardaki ahlaki karar alma tutumlarını olumlu ve anlamlı olarak yordalamaktadır, $\beta= 0,175$, $t(253) = 12,27$, $p < 0,001$. Anne Baba Tutumunda meydana gelecek 1 birimlik artış Ahlaki Karar Alma Tutumları boyutunda 0,175 birimlik bir artışa sebep olacaktır. Araştırmada hesaplanan tahmini regresyon denklemi; Ahlaki Karar Alma= $7,45+ 0,175 \cdot \text{Anne Baba Tutumu}$ şeklinde ifade edilmektedir.

Tablo 23. Anne-Baba Tutumu Alt Boyutlarının Ahlaki Karar Alma Tutumlarına Etkisine İlişkin Regresyon Analizi (a)

Değişkenler	B	Std. Hata	R^2	t	P
Sabit	10,474	2,105		4,975	$p < .001$
Demokratik Tutum	0,352	0,041		8,632	$p < .001$
Koruyucu Tutum	0,117	0,045	0,422	2,605	0,010
Otoriter Tutum	-0,081	0,080		-1,005	0,316

Yapılan regresyon analizi, Anne Baba Tutumu alt boyutları ile Ahlaki Karar Alma Tutumları boyutu arasında anlamlı bir regresyon modeli vermiştir. $F(3, 251) = 61,14$, $p < .001$, ve Anne Baba Tutumu alt boyutlarından olan demokratik tutum, koruyucu tutum ve otoriter tutum boyutları ahlaki karar alma tutumlarında meydana gelen değişimin %42,2'sini ($R^2 = 0,422$) açıklamaktadır. Ortaya çıkan regresyon modeline göre demokratik anne-baba tutumunda meydana gelecek 1 birimlik artış Ahlaki Karar Alma Tutumu boyutunda 0,352 birimlik artışa, koruyucu anne-baba tutumunda meydana gelecek 1 birimlik artış 0,045 birimlik artışa ve otoriter anne-baba tutumunda meydana gelen 1 birimlik artış anne baba tutumu boyutunda 0,081 birimlik düşüşe neden olacaktır. Buna göre, anne baba tutumu alt boyutlarından olan demokratik anne baba tutumu ve koruyucu anne baba tutumu, sporculardaki ahlaki karar alma tutumlarını pozitif yönlü yordalarken, otoriter anne baba tutumunun ise sporculardaki ahlaki karar alma tutumlarını negatif yönlü yordadığını söyleyebiliriz. Araştırmada hesaplanan tahmini regresyon denklemi; Ahlaki Karar Alma = $10,47 + 0,352 \cdot \text{Demokratik Tutum} + 0,117 \cdot \text{Koruyucu Tutum} + (-0,081 \cdot \text{Otoriter Tutum})$ şeklinde ifade edilmektedir.

Tablo 24. Anne-Baba Tutumu Alt Boyutlarının Ahlaki Karar Alma Tutumlarına Etkisine İlişkin Regresyon Analizi (b)

Değişkenler	B	Std. Hata	R^2	t	P
Sabit	9,608	1,921		5,002	$p < .001$
Demokratik Tutum	0,325	0,031	0,420	10,375	$p < .001$
Koruyucu Tutum	0,099	0,041		2,404	0,017

Yapılan regresyon analizi, ahlaki karar alma tutumlarını negatif yönde etkileyen Otoriter Anne Baba Tutumu alt boyutu denklemden çıkarıldığında, Demokratik ve Koruyucu Anne Baba Tutumu alt boyutları ile Ahlaki Karar Alma Tutumları boyutu arasında anlamlı bir regresyon modeli vermiştir. $F(2, 252) = 91,20$ $p < .001$, ve Demokratik Anne Baba Tutumu ve Koruyucu Anne Baba Tutumu alt boyutları ahlaki karar alma tutumlarında meydana gelen değişimin %42'sini ($R^2 = 0,420$) açıklamaktadır. Ortaya çıkan regresyon modeline göre demokratik anne-baba tutumunda meydana gelecek 1 birimlik artış Ahlaki Karar Alma Tutumu boyutunda 0,325 birimlik artışa, koruyucu anne-baba tutumunda meydana gelecek 1 birimlik artış 0,099 birimlik artışa neden olacaktır. Araştırmada hesaplanan tahmini regresyon denklemi; Ahlaki Karar Alma = $9,61 + 0,325 \cdot \text{Demokratik Tutum} + 0,099 \cdot \text{Koruyucu Tutum}$ şeklinde ifade edilmektedir.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırma ile birlikte altyapılarda futbol eğitimi görmekte olan 14-19 yaş arası 255 sporcunun demografik özelliklerinin tespit edilerek, sporcuların ahlaki karar alma tutumları ve algıladıkları anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Verilerin analizi neticesinde çalışmada aşağıda belirtilen sonuçlara ulaşılmaktadır. Yılport Samsunspor A.Ş. ve Atakum Belediyespor kulüplerinin U-19, U-17, U-16 ve U-14 takımlarında forma giyen sporcular çalışmaya katılım göstermişlerdir.

Günümüzde insanların hayatlarında oldukça büyük bir role sahip olan spora katılım sağlanırken sportif faaliyetlerde bulunmanın yanı sıra izleyiciler, taraftarlar ve spor çalışanları da bu topluluğun önemli bir parçası haline gelmişlerdir. Hayatlarımızda sporun rolü eğitim sistemlerini, ekonomiyi, sosyal yaşamı etkileyen bir duruma kavuşmuştur. Spor ile ilgili birçok akademik çalışma farklı alanlarda sporun bizleri ve bizim hayatlarımızı nasıl etkilediğini ortaya koymak amaçlı olarak her geçen gün artarak bilim dünyasındaki yerini almaktadır. Örneğin bu çalışma ile paralel olarak sporcuların ahlaki karar alma tutumlarının hangi faktörlere göre farklılık gösterdiğini araştıran, kişilik özelliklerinin başarı veya başarısızlığı nasıl etkilediğini anlamaya çalışan, sporcunun başarı motivasyonundaki belirleyici tutumları irdeleyen pek çok çalışma mevcuttur. Sporu anlamak, değişken faktörleri açıklamak, spor alanında neden sonuç ilişkisi kurabilmek için yapılan çalışmaların dışında sporun ahlaki ve etik değerlerini çözümlemeyi amaçlayan çalışmalar da bulunmaktadır. Tüm bu çalışmaların ortaya çıkmasının altındaki esas nokta sporu halen bir oyun olarak mı ele alıyoruz yoksa değişen dünyada spor, altında yatan oyun düşüncesinden ne kadar uzaklaşmıştır sorusudur.

İnsan doğası gereği her zaman kazanmaya ve kendine bir şeyler katmaya çalışır. Bunu ahlaki ve etik değer sınırları içerisinde gerçekleştirmek, kendini gerektiği yerde dizginlemek veya tamamen bu sınırları aşıp yalnızca kazanma odaklı davranmak insanın kendi seçeneğidir. Çünkü sporun oyun anlayışına birbirleri ile yarışıyor olma hali dahil olduğundan beri insanın kendisi ve başkaları ile olan rekabeti de başlamıştır. Ahlak ve etik sınırlar algısı kişiden kişiye değişmekle beraber, rekabet ve ödül kavramları ile birleşince ortaya sorulması gereken sorular çıkar.

Örneğin;

-Sporda iyi ve kötünün ölçütü nedir?

-Başarıya götüren her şey iyi, başarısızlığa götüren her şey kötü müdür?

-Sporda amaç “her ne pahasına olursa olsun kazanmalıyım” düşüncesi midir?

-Kazanılan sportif başarılar birtakım insani ve ahlaki değerlerden önce mi gelir?

Eğer öyleyse kazanmak amaçlı hile yapmakta herhangi bir sorun yok mudur?

-Kazanmak uğruna ahlaki ve etik değerlerin dikkate alınmadığı bir mücadele spor olarak değerlendirilebilir mi?

- Sporun endüstrileşmesi bu ahlak ve etik sınırlar anlayışına zarar verir mi?

Aslında bireyler olarak çocukluğumuzdan itibaren okulda, sokakta, evimizde spora maruz kalıyoruz. İlgimizin düzeyi önemli olmaksızın en az bir kere spor katılımcısı olmuşuzdur. Spora maruz kaldığımız ilk anlardan itibaren kimimiz ömür boyu sporun içinde yer alacak bir bağ kurarken, kimimiz sporun yalnızca izleyici kısmında yer almayı seçmektedir. Sportif faaliyetlerde bulunmayıp izleyici olarak bile sporun içinde yer alamayanlarımız bile sosyal çevremiz aracılığı ile bir şekilde sporla ilgili konulardan haberdar olmaktadır. Neticede hemen hemen hepimiz farklı spor branşları ve farklı ilgi düzeyleri ile sporun içinde yer alıyoruz. Farklı seviyelerde zaman ve çaba harcıyoruz. Kültürlerimize yerleşen, kültürlerimizden doğan birçok spor türünü farklı şekillerde hayata geçiriyoruz.

Çocukluk döneminde karşılaştığımız spor faaliyetleri ve beraberinde gelen yarışma eğilimi bize sporun ahlaki ve etik boyutlarından hangi tarafında bulunacağımızı gösteren ilk adımı oluşturur. Bu, zaman içerisinde kişilik gelişiminin tamamlanmasıyla birlikte farklı eğilimler gösterebilecek olsa da bireyin başlangıçta yer aldığı taraf kültür ve eğitim ile doğru orantılıdır. Nasıl bir birey olduğumuz, karar ve davranışlarımız aslında içinde yaşadığımız kültür ve aileden aldığımız eğitimin bir sonucu olarak şekillenmektedir. Nihayetinde bireyin içine doğmuş olduğu kültürel ortam hayata dair ilk deneyimlerini elde edeceği yer olacağından bireyin yetiştiği kültür ile paralel davranışlar sergilemesi oldukça beklenen bir durum olacaktır. Bununla birlikte aile ise eğitimin başladığı ilk duraktır. Çocuk ebeveynlerinin hayata dair birçok konuda sergilediği davranışları gözlemler, örnek alır ve hayata geçirir. Çocukluk döneminde doğru ve yanlış algısı tam olarak oturmadığından ebeveynlerin

gerçekleştirdiği bir davranış çocuk için mutlak doğru olarak algılanabilir. Bunun yanında ebeveynlerin çocuktan beklentileri, teşviki ve desteği de önemlilik arz eder. Spor özelinde uygun ebeveyn desteği, çocuğa sporu öncelikle bir oyun ve eğlence aracı olarak aşılacak, başarının övülmesi çocuğun her şeyden önce keyif almasını sağlarken, spora katılımını da teşvik eder. Diğer yandan pek de gerçekçi olmayan ebeveyn beklentileri, çocuk üzerinde kurulan yüksek baskı, başarısızlık durumlarında yöneltilen eleştiriler ise çocuk üzerinde başarısızlık korkusu, stres, kaygı ve kazanmak uğruna etik dışı faaliyetlere girişme çabasına neden olabilir. Bu durum çocukta spordan alınan keyfi, öz saygısını ve yeterli olduğuna dair inancı önemli ölçüde negatif olarak etkiler.

Araştırmaya katılan sporculardan elde edilen veriler incelendiğinde sporcuların şu anki eğitim durumlarının ahlaki karar alma tutumlarını ve anne-baba tutumlarını olumlu veya olumsuz yönde etkilemediği tespit edilmiştir. Tek çocuk olarak yetişen sporcuların anne-baba tutumlarında 3 ve 4 kardeş olan sporculara göre daha yüksek oranla otoriter tutumla karşı karşıya kaldıkları görülmüştür ($p<0,005$). Geniş ailelerde büyüyen çocukların daha az baskıyla karşılaştıklarını ve daha fazla özgür alan bulduklarını söyleyebiliriz. Kardeş sayısının ahlaki karar alma tutumlarında herhangi bir etkisi ise tespit edilmemiştir. Bunun yanı sıra anne-baba eğitim durumu incelendiğinde; üniversite mezunu babaların sporcuların algıladığı anne-baba tutumlarında her tutum grubunda daha keskin çizgilerle tutumlarını belirledikleri gözlemlenmiştir ($p>0,05$). Ahlaki karar alma tutumları incelendiğinde ise babanın eğitim durumuna göre hileyi benimsenin (0,018) ve adilce kazanmayı korumanın (0,003) anlamlı derecede farklı olduğu tespit edilmiştir. Baba eğitim seviyesi arttıkça adilce kazanmayı korumak alt boyutu puanları da artmaktadır. Sivrikaya, vd. (2020) tarafından gelişim ligi futbolcularının ahlaki karar alma tutumlarının incelendiği çalışmada baba eğitim seviyesinin yükselmesiyle futbolcularda olumlu ahlaki davranış puanlarının arttığını belirlemişlerdir. Ebeveyn eğitim durumlarına anne tarafından bakıldığında ise üniversite mezunu annelerin, lise, ortaokul ve ilkokul mezunlarına göre demokratik alt boyutta daha yüksek puana sahip olduğu görülmektedir ($p>0,001$). Anne eğitim seviyesi arttıkça demokratik tutum boyutu da artmaktadır. Öte yandan otoriter alt boyutta da üniversite, lise, ortaokul mezunları ilkokul mezunlarından yüksek puana sahiptir ($p<0,001$). Anne eğitim seviyesinin yüksek olması çocuğa karşı davranışları da daha net çizgilerle belirlemektedir. Başka bir çalışmaya göre ise,

Amman ve ark., (2000), ebeveynlerin eğitim seviyesinin artması aynı zamanda çocukların spora teşviki ile doğru orantılıdır. İlkokul mezunu annelerin çocuklarına karşı en belirsiz çizgilere sahip oldukları görülmüştür. Hem demokratik hem otoriter tutumlarda ilkokul mezunu annelerin yetkinleri zayıftır. Buna rağmen ahlaki karar alma tutumlarında ise anne eğitim seviyesi arttıkça hileyi benimsemek alt boyutunda da artış olduğu gözlemlenmektedir ($p=0,043$). Anne eğitimindeki seviye arttıkça çocuk üzerindeki kontrol seviyesinin de artacağından yola çıkarak bunun çocukta baskıya neden olup ebeveyninden takdir alma düşüncesi ile sporda etik dışı davranışlara yönelebileceği çıkarımını yapabiliriz. Seydooğulları ve ark., (2014), lise öğrencilerinde ahlaki yargı yeteneğinin anne-baba tutumları açısından incelendiği çalışmalarında ahlaki yargının annenin eğitim düzeyine göre değiştiğini, annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin ahlaki yargı yeteneğinin, annesi ilkokul mezunu olan öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğunu saptamışlardır. Aynı çalışmada, babası üniversite mezunu olan öğrencilerin ahlaki yargı yeteneklerinin, babası ilkokul mezunu olan öğrencilerinkinden yüksek puana sahip olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların, ekonomik düzeylerine yönelik verdikleri yanıtları anne-baba tutumları açısından ele aldığımızda; koruyucu alt boyuta yani diğer bir deyişle çocukların üstüne en çok titrenilen, sakınılan, çoğunlukla isteklerinin yerine getirildiği tutumda en düşük puana sahip grup düşük gelirli sporculardır. Düşük gelire sahip ailelerde kısıtlı imkanlar nedeni ile ister istemez aşırı koruyucu tutuma çoğunlukla rastlanmamaktadır. Düşük gelire sahip sporcuların, ahlaki karar alma tutumlarının hileyi benimsemek alt boyutunda ise en düşük puana sahip olan grup olduğunu görüyoruz. Bu açıdan düşük gelire sahip sporcular aileleri tarafından şımartılmamış, üstlerine aşırı derecede düşülmemiş şekilde yetiştirilmişlerdir. Aşırı koruyucu olmayan anne-baba tutumlarının ahlaki karar alırken hileyi benimsemekten geri duran sporcular yetiştirebileceği varsayımını yapabiliriz. Adilce kazanmak alt boyutlarında ise birbirine yakın ortalamalar görüldüğünden, bu düşüncenin desteklenmesi mümkün olabilmektedir.

Gelir düzeyini ahlaki karar alma tutumları boyutunda incelediğimizde gelir düzeyi yüksek olan sporcuların daha olumlu davranışlarda bulunma eğiliminde olduğunu görmekteyiz. Düşük gelir düzeyine sahip sporcular ise ahlaki karar alma tutumları boyutunda daha düşük puan alarak olumsuz davranışlar sergilediklerini

ortaya koymuşlardır. Çağlayan (2018), altyapı sporcularının ahlaki karar alma tutumlarını incelediği çalışmada gelir düzeylerine göre sporcuların ahlaki tutumlarında değişimler tespit etmiştir. Buna göre; algıladıkları gelir düzeyi düşük olan ailelerin çocukları olumsuz davranışlarda bulunma eğilimindedirler. Çağlayan (2018), bunun nedeninin ailelerin sürekli çalışmaları, çocukların eğitimlerini zor şartlar altında almaları ve ailenin verdiği ahlaki eğitimin eksikliğinden kaynaklanabileceğini belirtmiştir. Aynı çalışmada algıladıkları gelir düzeyi yüksek olan çocukların daha doğru tutumlarda bulundukları saptanmıştır. Şemin (1979), ilkokul öğrencilerine yönelik yürüttüğü çalışmada ailenin sosyo-ekonomik düzeyinin öğrencilerde ahlaki yargı ve davranışları etkilediğini tespit etmiştir. Saylağ (2001), lise birinci sınıf öğrencilerine yönelik çalışmada ise ailenin sosyo ekonomik durumunun öğrencilerin ahlak değerlerinin belirlenmesinde etkili olduğu sonucuna varmıştır. Kaya (1993) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada ise ailenin ekonomik durumu ile ahlaki yargı düzeyleri arasında önemli bir fark bulunmadığını gözlemlemiştir.

Diğer bir analizde ise, katılımcıların spora başladığı yıl daha eski oldukça demokratik tutum puanlarının arttığı gözlemlenmektedir ($p=0,037$). Fakat süregelen spor yılı ile ahlaki karar alma tutumları arasında anlamlı bir fark göze çarpmamıştır.

Önemli bir nokta katılımcıların şimdiki kulüplerindeki spor yılının ahlaki karar alma tutumlarına etkisinde fark edilmektedir. Kulüplerinde 7 yıl ve üzeri yıldır bulunmakta olan sporcular “Adilce Kazanmayı Korumak” alt boyutunda daha az yıldır kulüpte bulunan sporculara göre öne çıkmaktadırlar ($p=0,007$). Uzun yıllar boyunca aynı kulüpte spor yapan, aynı formayı giyen, aynı armayı taşıyan sporcuların kulüple aralarında bir bağ kurup, olumsuz davranışlarda bulunarak kulübün adını, imajını, toplumdaki yerini lekelememek adına hileyi ve yarışma severliği yok sayarak bu boyutlara ait tutumlardan kaçınıyor oldukları düşünülebilir.

Demokratik tutum algılanan sporcuların anne-babalarının müsabaka veya antrenmanlara diğer alt grup algılarına göre daha sıklıkla katıldıkları gözlemlenmiştir ($p<0,001$). Anne-babalarının müsabaka veya antrenmanlara katılım sıklığı ahlaki karar alma tutumları alt boyutlarında incelendiğinde müsabaka veya antrenmanlara katılımı “oldukça fazla” ve “bazen” seviyesinde gerçekleştiren ebeveynlerin çocuklarının, katılımı “hiçbir zaman” gerçekleştirmeyenlerin çocuklarına göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p=0,009$). Müsabaka veya antrenmanlara katılımı yüksek olan anne-

babaların sporcu çocukları ebeveynleri tarafından izlendiğinin farkında olarak onların önünde hile veya tahrik edici hareketlerden kaçınarak adilce kazanmayı, kaybetmeyi bilmeyi ve kazanmanın kaybetmenin son derece normal bir yaşam olayı olduğunu bildiklerini söyleyebiliriz. Bu bilince sahip sporcu ve ailelerde demokratik tutumun geliştiğini söylemek yanlış olmaz.

Diğer yandan, anne-babası tarafından desteklenmeyen sporcularda ise hileyi benimsemek ile diğer bütün gruplar arasında anlamlı bir fark vardır ($p<0,001$). Yani ailesi tarafından desteklenmeyen genç sporcular sporda ahlak ve etik dışı davranışlarda bulunmaya daha eğilimlidir. Yarışma severliği, diğer bir deyişle gerektiği takdirde en azından hileye başvurmadan oyunun gri alanlarını arayanlar ile hiçbir etik dışı yola başvurmayanlar aileleri tarafından çoğunlukla desteklenir durum oldukları gözlemlenmiştir.

Yapılan regresyon analizleri sonrasında ise, anne-baba tutumlarının sporcuların davranış biçimlerini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Ahlaki karar alma tutumları alt boyutlarında demokratik anne baba tutumunun en fazla ve olumlu yönde bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Koruyucu anne baba tutumu da sporcularda ahlaki karar alma tutumlarını olumlu bir yönde etkilemektedir. Ancak otoriter anne baba tutumunun sporcuların ahlaki karar alma tutumları ile olumsuz yönlü bir ilişkisi olduğu gözlemlenmiştir. Dolayısıyla, demokratik bir ailede yetişen, özgürlük alanlarının yaratıldığı, sorumluluk bilincinde, sporu yarışma güdüsünün yanında oyun anlamıyla da kabul eden bireylerin, bu özelliklerini mücadele alanına da yansıtarak, adil oyun anlayışını yaşattıkları yorumu yapılabilir. Koruyucu anne-baba tutumunda ise genellikle çocukların kısıtlandığı, kontrol edildiği, günlük yaşamda karşısına çıkan olaylara karışı sorumluluk sahibi olamayan bireyler olarak yetiştikleri göze çarpmaktadır.

Araştırmada yapılan regresyon analizinde ise koruyucu tutumun karşımıza ahlaki karar alma tutumları üzerinde olumlu bir etkiyle çıktığı gözlemlenmektedir. Buna göre, genç sporcuların içinde yaşadığı bu sınırlayıcı ve korumacı ortamdan ayrılıp, yaşlılarıyla ve ebeveynlerinden farklı bir otoritenin sorumluluğunda belirli bir süre için kendi olma, karar alabilme imkânı bulduğu, bireylerin bu sınırlı zaman içerisinde sorumluluğu ve özgüveni tattığı düşünülebilir. Bu duruma göre, sporcuların saha içerisindeki davranışlarını spor eğitiminin aktardığı öğretiler ışığında belirlediği yorumunu yapabiliriz. Otoriter anne baba tutumu ile yetişen bir çocuk ise belki de

ailesinden gördüğü baskıyı agresiflik ve kural tanımazlığa dönüştürerek sahaya yansıtabilir. Ayrıca ailesinden ancak şartlara bağlı olarak gördüğü sevgiyi bir şeyler başararak elde etmek isteyebilir. Dolayısıyla bu başarıyı yakalamak adına her yolu mubah görebileceği, kuralları yıkarak kazanmak uğruna hileye başvurabileceği düşünebiliriz.

Katılımcıların demografik özelliklerini belirleyen sorulara verdikleri yanıtlar ahlaki karar alma tutumları yönünden incelendiğinde, her soruda adilce kazanmayı korumak tutumunun en yüksek puanı aldığı görülmektedir. Tongo, (2020) tarafından yapılan çalışmada sporda değerler, hedef yönelimleri ve ahlaki karar alma tutumları incelenmiş ve bu araştırma sonucunda adilce kazanmayı korumak tutumunun en yüksek ortalama sahip olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda bu çalışmada kullanılan, Türk kültürüne uyarlaması Gürpınar (2014) tarafından yapılmış olan AMDYSQ ölçeğinin geliştiricileri Lee, Whitehead ve Ntoumanis (2007), ölçeği kullanarak yaptıkları çalışma sonucunda katılımcı sporcularda ahlaki karar alma tutumlarının adilce kazanmayı korumak boyutunda daha yüksek puan ortalamasına sahip olduğunu tespit etmişlerdir. Bu çalışmada adilce kazanmayı korumak tutumundan sonra yarışma severliği benimsemek ve hileyi benimsemek tutumlarının demografik özelliklere göre sırasıyla puanlandıkları görülmektedir. Belirtilen çalışmalarda da ortalama puanlar aynı sıralamaya sahiplerdir.

Alanyazın incelendiğinde ahlaki karar alma tutumları ile ilgili birçok çalışmanın mevcut olduğu görülmektedir. Woods, (2011), sporun insanlara ahlaki ikilemler sunarak çözümleme ve sorumluluk, doğruluk ve dürüstlük gibi konularda gelişim şansı tanıdığını belirtmiştir. Altın ve Özşarı (2017), yatılı olarak eğitim gören sporcuların ahlaki karar alma tutumlarını incelemiş ve sporcuların yaş ve branş faktörlerinde anlamlı ilişkiler tespit etmişlerdir. Araştırmaya göre; sporcuların yaşları ilerledikçe ahlaki karar alma tutumlarında olgunlukla doğru orantılı bir iyileşme söz konusu olurken, güreş sporu atletizm sporuna göre ahlaki karar alma tutumuna olumlu etki yapmaktadır. Doğru (2019) ise spor yapan ve yapmayan orta okul öğrencilerinin benlik algısının ahlaki karar alma tutumlarına etkisini incelemek üzere bir çalışma yürütmüş ve araştırmasında, 14-18 yaş aralığındaki öğrencilerin ahlaki karar alma tutumlarına yaş faktörünün etki etmediğini tespit etmiştir. Yürütmüş olduğum çalışmada ise yaş faktörü yerine yapılan spor yılı dikkate alınmış ve hem ahlaki karar alma boyutunda hem anne baba tutumu boyutunda anlamlı bir farklılık taşımadığı görülmüştür.

Çağlayan ve ark. (2018)'nin yaptığı çalışmada ise lisans yıllarına göre daha uzun süredir lisansa sahip olan sporcuların için daha kolayına kaçmak amacıyla olumsuz davranışlar sergiledikleri belirtilmiştir. Eri (2018)'de anne-baba tutumlarını ortaya koymaya yönelik bir çalışma yürütmüş ve elde ettiği sonuçlarda demokratik anne-baba tutumunun sporcu için en uygun tutum olduğunu belirtmiştir.

Ayrıca literatürde farklı sonuçlar içeren birçok çalışma daha bulunmaktadır. Literatürde ahlaki karar alma tutumlarının farklı faktörler yönünden ele alındığı çalışmalar mevcuttur. Farklı branşlarda faaliyet gösteren sporcuların ahlaki davranış biçimlerini (Mouratidou, Chatzopoulos ve Karamavrou, 2007; Gürpınar ve Kurşun, 2013), sporcuların algıladıkları sosyo-ekonomik düzeyleri yönünden ahlaki karar alma tutumlarını (Çağlayan, Özbar, Duran ve Tarakçı, 2018), sporcuların anne-baba eğitim düzeyleri bakımından ahlaki karar alma tutumlarını (Altın ve Özsarı, 2017; Arslan ve ark., 2018; Sivrikaya ve Sivrikaya, 2020), sporcu yaşının ahlaki tutumlar üzerindeki etkilerini (Kaye ve Ward, 2010; Lee, Whitehead ve Ntoumanis, 2007), cinsiyete göre ahlaki karar alma tutumlarını (Akandere, Baştuğ ve Güler 2009; Gürpınar, 2014b; Koul, 2012) inceleyen çalışmaların olduğu belirlenmiştir.

Bu çalışmaların farklılıkları çalışmaların yapıldığı bölgelerin coğrafi, kültürel, toplumsal ve tabi ki çalışmanın yapıldığı evren ve örneklemin şartlarıyla alakalı olabilmektedir. Farklı sonuçlar içeren çalışmaların yapılması konu adına bir kayıp değildir, aksine farklı sonuçlarla karşılaşmamız aslında ne kadar farklı şartlara ve farklı algılama biçimlerine sahip olduğumuzu gösterir. Bu konuda çalışmalar arttıkça ortaya çıkan nitelikli çalışmaların sayısı da artacaktır. Çünkü her çalışma birbirinden ilham alır ve o alanda gördüğü eksikliği kapatmak adına gerçekleştirilir. Böylece konu alanında en doğru ve en belirleyici sonuçlara ulaşmış oluruz.

Sonuç olarak, sporcuların farklı demografik özelliklere göre farklı ahlaki karar alma tutumları sergiledikleri ve farklı anne-baba tutumları algıladıkları gözlemlenmiştir. Regresyon analizleri sonucu algılanan anne-baba tutumlarının ahlaki karar alma tutumlarını etkilediği tespit edilmiştir. Anne baba tutumları arasında demokratik tutum sporcuların ahlaki karar alma tutumlarını olumlu olarak etkilerken, otoriter tutum sporcuların ahlaki karar alma tutumlarını olumsuz olarak etkilemektedir. Bu araştırma ile getirilebilecek öneriler:

- Çalışmada, anne baba tutumlarından demokratik anne baba tutumunun sporcuların ahlaki karar alma tutumlarını olumlu yönde ve önemli ölçüde etkilediği saptanmıştır. Anne-babası tarafından spor alanında desteklenen ve takip edilen sporcuların ahlaki karar alma tutumları da daha olumlu yönde eğilim göstermektedir. Buna göre; anne ve babaların eğitim sürecine dahil olmalarının sporcularda ahlaki gelişime katkıda bulunacağını söyleyebiliriz. Bundan dolayı; altyapılarda genç sporcuların aldığı eğitim sürecine aileler de sıklıkla davet edilip dahil olabilirler. Aile katılımı gelişim sürecinin teknik boyutundan ziyade, sporcuların psikolojik ve ahlaki gelişimine yönelik bir seyir takip edebilir. Bu konferans, toplantı, yüz yüze görüşme, ebeveyn ve sporcuların bir araya geldikleri etkinlikler şeklinde antrenörler ve kulüp bünyesinde faaliyet gösterecek olan psikologlar aracılığı ile yapılabilir.
- Ebeveynler çocukları hakkında kulüp antrenörleri tarafından sunumlar, raporlar vb. ile sürekli bilgi halinde tutulup çocuğunun gelişim süreci hakkında fikir sahibi olabilirler. Böylece sporcunun saha dışındaki hayatında ebeveynlerin alacakları aksiyonların hangi yönde gerçekleşeceği, sporcu psikolojisini güçlendirecek ve kişilik gelişimine katkı sağlayacak tutumlarla karşılaşmaları sağlanabilir.
- Altyapılarda sporcu eğitimlerine ahlak eğitimi, iş etiği ve toplum bilinci gibi faydalı konular dahil edilebilir.
- Ayrıca tabii ki sporcuyu en iyi tanıyan ailesidir. Bu nedenle veri akışı sadece kulüp ve antrenörden aileye değil, aileden de sporcunun günlük hayattaki problemleri, endişeleri ve ihtiyaçları hakkında kulüp tarafına bilgi sağlanmalıdır. Bu antrenörlerin, kulüp çalışanlarının ve yöneticilerin sporcu özelinde dikkat etmeleri gereken noktaları daha çabuk ve doğru kavrayarak sporcunun saha içinde ve kulüp bünyesindeki tutumlarına katkı sağlayacak adımların atılması veya önlemlerin alınmasını sağlanabilir.
- Altyapılarda psikoloji eğitimleri verilerek sporculara kendilerini tanıma olanağı sunulabilir, danışmanlar ile sporcuların psikolojik sağlıkları kontrol edilip, sosyal hayata uyumlu hale getirilmesi, toplum içine karışacak bireyler oldukları hatırlatılıp toplumun farkına varmaları sağlanabilir.
- Çalışmada yararlanılan analizler sonucunda, otoriter anne baba tutumunun çocuğun ahlaki karar alma tutumlarına olumsuz yönde bir etkisi bulunduğu

tespit edilmiştir. Otoriter anne baba tutumu ile yetişen çocuk ailesinden gördüğü sevgiyi yalnızca şartlara bağlı olarak tadar, başarılı olmadığı zaman ailesi tarafından hor görülür. Bu tutum çocuk üzerinde yüksek baskıya ve agresifliğe neden olabilir. Çocuk özgüvensiz ve kaygılı olarak yetişir. Dolayısıyla bu olumsuz durumlara engel olmak adına, altyapılar sporcu yetiştirirken aynı zamanda birey gelişim sürecinin içinde yer aldıklarının farkında olmalı, otoriter tutuma maruz kalan veya otoriter tutumun yansıttığı davranışlarda bulunan sporcuların tespitini yaparak sorunun kaynağını bulmalı ve çözüm yolları aramalıdır. Otoriter tutumun önemli bir nedeni aile bilinçsizliği ve bilgisizliğidir. Bu tutuma sahip olan ailelerin tespiti yapılarak, sporcunun gelişimine olan olumsuz etkileri eğitmenler tarafından aile ile paylaşılabilir. Mevcut durumun önlenmesi ve iyileştirilmesi adına uygun adımların atılması aile ve spor kulübü iş birliği ile sağlanabilir. Otoriter tutuma sahip olan ailelerde bu durumu kabul etmeyenlerin bulunması da son derece normal olacaktır. Dolayısıyla bu ailelere de sporcunun toplum bireyi olacağı gerçeğinin aşılması gerekmektedir. Altyapılar her şeyden önce bu bilince sahip olmalıdırlar ve durum tespitini en doğru şekilde yaparak ailelerin de sporcunun farkında olarak gelişimleri için en uygun koşulları yaratmaları sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Açak, M., ve Karataş, Ö. (2016). Malatya'da Spor Merkezlerine Devam Eden Bireylerin Spordan Ve Spor Merkezlerinden Beklentilerinin Karşılama Düzeylerinin İncelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 11(18), 215-226.
- Akandere, M., vd. (2009). Erkek Maratoncularda Sosyal Çevre ve Ekonomik Durumun Spora Yönelmeye Etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22, 459-466.
- Akandere, M., Baştuğ, G. ve Güler, E.D. (2009). Orta öğretim kurumlarında spora katılımın çocuğun ahlaki gelişimine etkisi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 59-68
- Altın, M. ve Özsarı, A. (2017). Sporcu Eğitim Merkezlerinde Yatılı Olarak Eğitim Gören Sporcuların Ahlaki Karar Alma Tutumları . *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)* , 3 (1) , 133-145 .Aydın, M.Z (2003). Ailede Ahlak Eğitimi. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* , 7 (2), 125-158. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cuifd/issue/4303/256571> adresinden alındı
- Amman, MT., İkizler, HC., Karagözoğlu, C. (2000). Sporda sosyal bilimler. İstanbul: Alfa Yayınevi.
- Arslan, K., Ziyagil, M.A. ve Bastık, C. (2018). Examination of moral decision-making attitudes of elite male basketball players and wrestlers according to variables of sport experience and mother, father education. *Universal Journal of Educational Research*, 6(3), 378-385.
- Aytaç, S. (2001). Örgütsel Davranış Açısından Kişiliğin Önemi. *İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 3(1).
- Balcıoğlu, İ. (2003). *Sporun Sosyolojisi ve Psikolojisi*. İstanbul: Bilge Yayınları.
- Baymur, F. (1994). *Genel Psikoloji*. İstanbul: İnkılap Yayınevi.
- Bilgin, M. (2017). Ergenlerin Beş Faktör Kişilik Özelliği İle Bilişsel Esneklik İlişkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 16(62).

- Brandstrom, S. et al., (1998). Swedish normative data on personality using the Temperament and Character Inventory. *Comprehensive psychiatry* 39(3), 122-128.
- Çağlayan, A., Özbar, N., Duran, M. ve Tarakçı, O. (2018). Altyapı sporcularının ahlaki karar alma tutumlarının incelenmesi. *Muş Alparslan Üniversitesi Uluslararası Spor Bilimleri Dergisi*, 2(3), 57-68.
- Çalayır, Ö., vd. (2017). Hokey müsabakalarına katılan sporcuların beden eğitimi dersi sportmenlik davranışlarının incelenmesi. *İstanbul Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 7(2), 27-37.
- Campbell-Sills, L. et al., (2006). Relationship of resilience to personality, coping, and psychiatric symptoms in young adults. *Behaviour research and therapy*, 44(4), 585-599.
- Cevizci, A. (2000). *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Çiftçi Tongo, G. (2020) Sporda Değerler, Hedef Yönelimleri Ve Ahlaki Karar Alma Tutumlarının İncelenmesi. *Akdeniz Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hareket Ve Antrenman Anabilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*. Antalya.
- Çon, M. (2017). *Sporcuların Kişilik Özellikleri ve Sportif Performans İlişkisi* . Spor Yayınevi.
- Demir, M., ve Filiz, K. (2004). Spor egzersizlerinin insan organizması üzerindeki etkileri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 109.
- Doğru, M. (2019). Spor Yapan Ve Yapmayan Ortaokul Öğrencilerinin Benlik Algısının Ahlaki Karar Alma Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*. Balıkesir.
- Durna, U. (2010). A Tipi Ve B Tipi Kişilik Yapıları Ve Bu Kişilik Yapılarını Etkileyen Faktörlerle İlgili Bir Araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19 (19), 275-290. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunii> adresinden alındı
- Erdemli, A. (1992). "Fair Play ve Olimpizm". *Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri 2.Ulusal Kongresi Bildirileri* (s. S.180-185). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yayınları.

- Erdoğan, İ. (1991). *İşletmelerde Davranış*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları.
- Eri, E. (2018). Futbol Altyapı Sporcularında Algılanan Ebeveyn Tutumları ile Başarı Motivasyonu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Eurasian Research in Sport Science*, 3 (2), 80-92.
- Günalp, A. (2007). Farklı Anne Baba Tutumlarının Okul Öncesi Eğitim Çağındaki Çocukların Özguven Duygusunun Gelişimine Etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*. Konya.
- Gürpınar, B. (2014). Altyapı sporlarında ahlaki karar alma tutumları ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması: Bir Türk örnekleminde geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 39, 176.
- Gürpınar, B. ve Kurşun, S. (2013). Basketbolcuların ve futbolcuların sportmenlik yönelimleri. *Mediterranean Journal of Humanities*, 3(1), 171-176.
- Kağıtçıbaşı, Ç., ve Cemalcılar, Z. (2017). *Dünden Bugüne İnsan ve İnsanlar: Sosyal Psikolojiye Giriş*. İstanbul: Evrim kitapevi.
- Karagözoğlu, C. (2006). *Sporda Psikolojik Destek*. İstanbul: Kültür Yayınları.
- Katipoğlu, B. (2012). Din Psikolojisi Açısından Kişilik Ve Karakter Analizi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 5(23), Ordu, 343.
- Kaya, M. (1993), Bazı Kişisel Değişkenlere Göre Üniversite Öğrencilerinin Ahlaki Yargıları, Basılmamış Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaya, M. (1997). Ailede anne-baba tutumlarının çocuğun kişilik ve benlik gelişimindeki rolü. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9(9), 193-204.
- Kaye, M.P. & Ward, K.P. (2010). Participant-related differences in high school athletes' moral behavior. *Athletic Insight*, 12(1), 1-17.
- Kılıç, S. (2019). Spor Yöneticiliği Bölümü Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri İle Sportmenlik Yönelim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Atatürk*

*Üniversitesi Kış Sporları Ve Spor Bilimleri Enstitüsü Spor Yönetimi Bilim Dalı
Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Erzurum.*

- Köknel, Ö. (1982). *Kaygıdan mutluluğa: kişilik*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Konter, E. (1996). *Sporda Stres ve Performans, Kuramlar ve Kontrol Etmek Teknikleri*. İzmir: Saray Medikal Yayıncılık.
- Koptagel, G. (1982). *Tıpsal Psikoloji*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi.
- Koul, R. (2012). Multiple motivational goals, values, and willingness to cheat. *International Journal of Educational Research*, 56, 1-9.
- Kozacıoğlu, G., ve Gördürür, H. (1995). *Bireyden topluma ruh sağlığı*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Küçük, V., ve Koç, H. (2004). Psiko-sosyal gelişim süreci içerisinde insan ve spor ilişkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9.
- Küçükoğlu, M.T (2012). Etik Değerler Ve Etiğin Kurumsallaşması. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi* 4(1), 177-185.
- Kuzgun, Y. (2009). *Rehberlik ve psikolojik danışma*. Nobel Yayıncılık.
- Kuzgun, Y., ve Eldeleklioğlu, J. (1999). Ana baba tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 63-68.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/uefad/issue/26993/283716> adresinden alındı
- Mehmedoğlu, Y. (2003). *Erken Çocuklukta Din ve Ahlak Gelişimi ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Mouratidou, K., Chatzopoulos, D. & Karamavrou, S. (2007). Moral development in sport context: Utopia or reality. *Hellenic Journal of Psychology*, 4, 163-184.
- Orhan, R., ve Ayan, S. (2018). Psiko-motor Ve Gelişim Kuramları Açısından Spor Pedagojisi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 523.
- Özbek, O. (1999). Sporda Etik Dışı Davranış Alanları Ve Etik İlkeler. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(4), 38-50.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/gbesbd/issue/27962/298551> adresinden alındı
- Özden, C. (2013). Ebeveyn Kontrol Davranışlarının Ergenlerin Öz Düzenleme Becerileri Ve Duygusal Sorunları Üzerindeki Etkisi. *Adnan Menderes*

Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü Psikiyatri Anabilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Aydın.

Öztabağ, L. (1974). *Antrenörlük Psikolojisi*.

Pazarlı, O. (1980). *İslam'da Ahlak*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Pehlivan, H. (2005). *Oyun ve Öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Pehlivan, Z. (2009). Spora Katılan Çocuklara Yönelik Ailelerin Beklentileri, Çocuklarda Gözlenen Davranış Değişimleri Ve Spora Katılımın Önündeki Engeller. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi* 7(2), 69-76. https://doi.org/10.1501/Sporm_0000000152 adresinden alındı

Peker, H. (1987). Olumlu Şahsiyet Özellikleri ve Din. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi S. 1*, 101.

Ramazanoğlu, M. O. (2005). Sporun toplumsal boyutlarının değerlendirilmesi. *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi* 3(3), 153.

Rasim, A. (1910). *Şehir Mektupları*. İstanbul.

Şahin, M. (2015). *Spor ahlakı ve sorunları*. Evrensel Basım Yayın.

Şemin, R. (1979), Çocukta Ahlaki Davranış ve Ahlaki Yargı, 2. Baskı, İstanbul Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, İstanbul.

Saylağ, Ş. (2001), Liselerin Birinci Sınıfında Öğrenim Gören Çocukların Ahlaki Değerleri Algılama Düzeylerinin İncelenmesi, Basılmamış Bilim Uzmanlığı Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sezer, Ö. (2010). Ergenlerin Kendilik Algılarının Anne Baba Tutumları ve Bazı Faktörlerle İlişkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 1-19.

Sivrikaya, M. H. ve Sivrikaya, A. H. (2020). GELİŞİM LİGİ FUTBOLCULARININ AHLAKİ KARAR ALMA TUTUMLARININ İNCELENMESİ . İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi , 7 (2) , 26-45 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/inubesyo/issue/56772/706114>

Sünbül, A.M, vd. (2005). Öğretmenin Dünyası. *Odunpazarı Belediyesi Yayınları Eğitim Dizisi* (10)3.

- Tarakçıoğlu, S., ve Doğan, B. (2013). Spor Etiği Bağlamında Gen Dopingi. *Spor Bilimleri Dergisi*, 24(1), 45-54.
- Toohey, K., & Veal, A. J. (2000). *The Olympic games: A social science perspective*. Wallingford, Oxfordshire: UK: CABI Pub.
- Tükenmez, M. (2009). *Toplumbilim ve spor*. Kaynak Yayınları.
- Turan, Y. (2009). *Kişilik Özellikleri ve Dinsel Yönelimler Üzerine Bir Araştırma (Yayımlanmamış Doktora Tezi)*, 16. İstanbul.
- Türkmen, M., ve Varol, S. (2015). Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Ortaokul Öğrencileri Üzerinde Sportmenlik Davranışı Oluşturma Etkisinin Belirlenmesi: (Bartın İl Örneği). *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 42-64. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/intjces/issue/25668/270721> adresinden alındı
- Ünsal Seydooğulları, S. , Çiftçi Arıdağ, N. & Koç, M. (2014). The Investigation of Moral Judgement Competence of High School Students in Terms of Parental Attitudes . *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)* , 47 (2) , 21-40 . DOI: 10.1501/Egifak_0000001336
- Woods, R. (2011). *Social issues in sport*. Human Kinetics, USA.
- Yanbastı, G. (1990). *Kişilik Kuramları*. İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.
- Yapan, H. T. (1992). Spor Ahlakı-Beden Eğitimi Dersinde Ahlaki Eğitim-. *Marmara Üniversitesi*. İstanbul: ProQuest Dissertations Publishing, 1992. 28522083. <https://www.proquest.com/openview/292aecb4c70f93334308b8019bc1eaa1/1?pq-origsite=gscholar&cbl=2026366&diss=y> adresinden alındı
- Yetim, A. (2000). Sporun Sosyal Görünümü. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5 (1), 63-72.
- Yetim, A. (2011). *Yönetim ve Spor*. Gazi Kitabevi.
- Yıldıran, İ. (2002). "Fair Play: Kapsamı, Türkiye’de ki Görünümü ve Geliştirme Perspektifler". *7.Uluslararası Spor Bilimleri Kongresine Sunulan Bildiri (Teksir)*, (s. 13-20). Antalya.
- Yıldız, M., ve Dilmaç, B. (2012). Öğretmen Adaylarının Sahip Oldukları Değerler İle Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkilerinin İncelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8 (3), 122-134.

Yücel, D. (2017). Ergenlerin Algıladıkları Ebeveyn Tutumlarının Benlik Saygıları ve Duygusal Zekaları ile İlişkisi. *Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Gelişim Psikolojisi Programı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul.

Zülkadiroğlu, Z.F. (2007). Yetkinlik beklentisinin spor ve fiziksel aktivitedeki önemi. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(1), 9. https://doi.org/10.1501/Sporm_0000000125 adresinden alındı

EKLER

EK-1

Altyapı Sporlarında Ahlaki Karar Alma Tutumları Ölçeği

Aşağıdaki listede gençlerin sporu nasıl yaptıklarıyla ilgili ifadeler yer almaktadır. Lütfen aşağıdaki her ifade için yaptığınız sporla ilgili olarak sizi en iyi anlatan numarayı DAİRE İÇİNE alınız. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Numaralar şu anlama gelmektedir:

Kesinlikle Katılmıyorum 1	Katılmıyorum 2	Kararsızım 3	Katılıyorum 4	Kesinlikle Katılıyorum 5
---------------------------------	-------------------	-----------------	------------------	--------------------------------

Örnek: Bilgisayar oyunu oynamayı severim.	1	2	3	4	5
--	---	---	---	---	---

Spor branşınızı yazınız:

Aşağıdaki soruları lisanslı olarak yaptığınız spor branşınız ile ilgili olarak cevaplayınız.

1	Kazanmama yardımcı olacağını düşünürsem hile yaparım	1	2	3	4	5
2	Bazen rakibin düzenini bozmak için zaman harcarım	1	2	3	4	5
3	Bazen kaybetmek önemli değildir çünkü hayatta her şeyi kazanamazsınız	1	2	3	4	5
4	Rakibin psikolojisini bozmak kurallara aykırı olmadığı için yapılabilir bir şeydir	1	2	3	4	5
5	Diğer insanlar hile yapıyorsa ben de yapabilirim	1	2	3	4	5
6	Bazen rakibimi tahrik etmeye çalışırım	1	2	3	4	5
7	Kazanmak ve kaybetmek hayatın bir parçasıdır	1	2	3	4	5
8	Eğer kimse fark etmeyecekse hile yapılabilir	1	2	3	4	5
9	Hak ederek kazanmak, haksızca kazanmaktan daha iyi hissettirir	1	2	3	4	5

EK-2

Anne-Baba Tutum Ölçeği					
Açıklama: Lütfen aşağıdaki sorulara anne ve babanızın size karşı tutumunu değerlendirerek en uygun bulduğunuz cevabı işaretleyiniz. Hiçbir maddeyi boş bırakmayınız.	Hiç Uygun Değil	Pek Uygun Değil	Biraz Uygun	Çok Uygun	Tamamen Uygun
1) Bana her zaman güven duygusu vermiş ve beni sevdiklerini hissettirmiştir.					
2) Çok yönlü biri olarak büyümem için beni olanakları ölçüsünde desteklemiştir.					
3) Her yaptığım işin olumlu yanlarını değil, kusurlarını görmüş ve beni eleştirmiştir.					
4) Her zaman başıma kötü bir şey gelecekmış gibi beni koruyup kollamıştır.					
5) Aramızdaki ilişki ona içimi açmaya cesaret edemeyeceğim kadar resmidir.					
6) Arkadaşlarımı eve çağdırmama izin verir, geldiklerinde onlara iyi davranırdı.					
7) Elinden geldiği kadar, her konuda benim fikrimi almaya özen gösterir.					
8) Çevremizdeki çocuklarla beni karşılaştırır, onların benden daha iyi olduklarını söylerdi.					
9) Bana hükmetmeye çalışır.					
10) Bugün bile alışverişe çıkacağım zaman, kandırılacağımı düşünerek benimle gelmek ister.					
11) Benden her zaman gücümün üstünde başarı beklemiştir.					
12) Fiziksel ve duygusal olarak kendisine yakın olmak istediğim zaman soğuk ve itici davranırdı.					
13) Sorunlarımı onunla rahatlıkla konuşabilirim.					
14) Neden bazı şeyleri yapmam ya da yapmamam gerektiğini bana açıklar.					
15) Birlikte olduğumuz zamanlar ilişkimiz çok arkadaşçadır.					
16) Kendi istediği mesleği seçmem konusunda beni zorlamıştır.					
17) Sevmediğim yemekleri, bana yarayacağı düşüncesiyle, zorla yedirirdi.					
18) Sınavlarda hep üstün başarı göstermemi istemiştir.					
19) Kendimi yönetebileceğim yaşlarda bile her gittiği yere beni de götürür, evde yalnız kalmamdan kaygılanırdı.					
20) Evde bir konu tartışılırken, görüşlerimi söylemem için beni teşvik eder.					
21) Küçük yaşımdan itibaren ders çalışma ve okuma alışkanlığı kazanmam konusunda bana yardımcı olmuştur.					
22) Küçüklüğümde bana yeterince vakit ayırır; parka, sinemaya götürmeyi ihmal etmezdi.					

23) Benim gibi bir evladı olduğu için kendini bahtsız hissettiğini düşünüyorum.					
24) Okulda başarılı olmam konusunda beni zorlar, düşük not aldığımda hoş karşılamazdı.					
25) Beni kendi emellerine ulaşmak için bir araç olarak kullanırdı.					
26) Beni daima yapabileceğimden fazlasını yapmaya zorlar.					
27) Paramı nelere harcadığımı ayrıntılı bir şekilde kontrol eder.					
28) Her zaman her işte kusursuz olmam gerektiği inancındadır.					
29) Ona yakınlaşmak istediğimde bana sıcak bir şekilde karşılık verir.					
30) Bana önemli ve değerli bir kişi olduğum inancını aşlamıştır.					
31) Cinsellik konusunda karşılaştığım sorunları kendisine anlatmak istediğimde hep ilgisiz kalmıştır.					
32) Benim iyiliğimi istediğini, benim için neyin iyi olduğunu ancak kendisinin bileceğini söyler.					
33) Her zaman nerede olduğumu ve ne yaptığımı merak eder.					
34) İyi bir iş yaptığımda beni övmekten çok daha iyisini yapmam gerektiğini söyler.					
35) Cinsel konularda çok tutucu olduğu için onun yanında bu konulara ilgi gösteremem.					
36) Aile ile ilgili kararlar alınırken benim de fikrimi öğrenmek ister.					
37) Beni olduğum gibi kabul etmiştir.					
38) Başkalarına benden daha çok önem verir ve onlara daha nazik davranır.					
39) Günlük olaylar hakkında anlattıklarımı ilgi ile dinler ve bana açıklayıcı cevaplar verir.					
40) Benimle genellikle sert bir tonda ve emrederek konuşur.					

EK-3

Kişisel Bilgi Formu

1. Yaşınız?
2. Öğrenim durumunuz?
A) İlkokul
B) Ortaokul C) Lise
3. Kaç kardeşsiniz?
.....
4. Babanızın eğitim durumu:
Okur-yazar değil () Okur-yazar () İlkokul mezunu ()
Ortaokulu mezunu () Lise mezunu () Üniversite mezunu () Yüksek lisans,
doktora ()
5. Annenizin eğitim durumu:
Okur-yazar değil () Okur-yazar () İlkokul mezunu ()
Ortaokulu mezunu () Lise mezunu () Üniversite mezunu () Yüksek lisans,
doktora ()
6. Anne-Baba:
Beraber () Boşanmış ya da ayrı ()
7. Sosyo-ekonomik düzeyini nasıl algılıyorsunuz?
a. Düşük () Orta () Yüksek ()
8. Kaç yıldır spor yapmaktasınız?
A) 0-3 yıl arası B) 3-5 yıl arası C) 5-8 yıl arası D) 9 yıl ve üzeri
9. Şu anki kulübünüzde kaç yıldır spor yapıyorsunuz?
.....
10. Takım içerisindeki konumunuz?
A) Sporcu B) Yedek sporcu C) Kaptan
11. Anne-babanız müsabaka/antrenman izlemeye geliyor mu?
A) Hiçbir zaman B) Çok az C) Bazen D) Oldukça fazla E) Her
zaman
12. Anne-babanız sizi bu spor alanında destekliyor mu?
A) Hiçbir zaman B) Çok az C) Bazen D) Oldukça fazla E) Her zaman

ETİK KURUL KARARI

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURUL KARARLARI

KARAR TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR SAYISI
26.03.2021	03	2021/255

KARAR NO:
2021/255

Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Mustafa Tolga BAYRAKTAR' ın Doç. Dr. Musa ÇON danışmanlığında "Altyapılarda Futbol Eğitimi Görmekte Olan Sporcuların Ahlaki Karar Alma Tutumlarında Ebeveyn Faktörünün İncelenmesi" isimli Yüksek Lisans Tezine ilişkin anket, ölçek, gözlem ve bilgisayar ortamında anket/ test çalışmalarını içeren 8593 sayılı dilekçesi okunarak görüşüldü.

Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Mustafa Tolga BAYRAKTAR' ın Doç. Dr. Musa ÇON danışmanlığında "Altyapılarda Futbol Eğitimi Görmekte Olan Sporcuların Ahlaki Karar Alma Tutumlarında Ebeveyn Faktörünün İncelenmesi" isimli Yüksek Lisans Tezine ilişkin anket, ölçek, gözlem ve bilgisayar ortamında anket/ test çalışmalarının kabulüne oy birliği ile karar verildi.

ÖZ GEÇMİŞ

Mustafa Tolga BAYRAKTAR, Samsun Ondokuz Mayıs Lisesi’ni bitirdikten sonra Ondokuz Mayıs Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi’nden 2017 yılında mezun oldu. 2018 yılında hazırlık süreciyle birlikte OMÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Spor Yöneticiliği Yüksek Lisans programına girdi. Mustafa Tolga BAYRAKTAR, orta derecede İngilizce bilmektedir.

İletişim Bilgileri

Öğrenci no :17230502

ORCID ID : 0000-0001-6108-3653

